

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

17-21 YAŞ ARASINDA ELAZIĞ-MALATYA YETİŞTİRME
YURDUNDA KALAN GENÇLERDE
"BENLİK SAYGISI GELİŞİMİ"

Çetin ÖZMEN

Yüksek Lisans Tezi

Kod	0
Demirbaş No	77-601

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

214
Y.L.
SOS. BİL.

Firat Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

0067662

255.07.02.03.00.00/08/0067662

P.YL/4

#0084657

Tez Yöneticisi

Yrd.Doç.Dr.Celalettin İÇMELİ

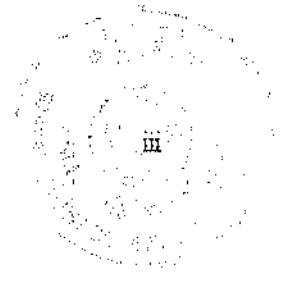
ELAZIĞ
Şubat-1996

Bu çalışma ..... tarihinde aşağıda belirtilen jüri tarafından
oybirliği / oyçokluğu ile Psikoloji Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak
kabul edilmiştir.

DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ

Görevi	Ünvanı, Adı ve Soyadı	İmza
Jüri Başkanı		
Üye		
Üye		

Ö N S Ö Z

Ülkemizde hızlı sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojiadaki gelişmeler, beraberinde bazı psiko-sosyal sorunları da getirmektedir. Bu gelişmede, ülkenin geleceği bir bakıma sağlıklı insan gücü yetiştirmesine ve ona vereceği eğitime bağlıdır.

Ülkemizin %60'ı 25 yaşın altında genç bir nüfus dilimine sahiptir. Bu dilim içerisinde, toplumun ve ailenin gence bakış açısı ile yetiştirme tarzı oldukça önem taşır. Aile ve onun yerine geçen kurum, gencin ilerde nasıl bir kimlik kazanacağını belirler. Bu nedenle gençlerimizin çağdaş dünyanın gereklerine göre; bilimsel, sosyal ve ruhsal yönden yetiştirilmesi ve değerlerimize sahip çıkarak koruması bir zorunluluktur.

Son yirmi yıldaki değişimler ve gelişmeler aile başta olmak üzere, eğitim, ekonomi, hukuk gibi tüm kurumları da etkilemiştir.

Özellikle aile ortamı içinde yetişen çocuk, anne-babadan birinin veya ikisinin ölümüyle; yoksulluk, işsizlik gibi ekonomik nedenlerle veya sevgi, güven duygusunun olmayışı gibi sosyal ve psikolojik nedenlerle ihmal edilebilir. Bunlara bağlı olarak dünyanın birçok ülkelerinde olduğu gibi bizde de çocuğun yetiştirilmesi ve ihmalî konusunda devlet yasal tedbirler alarak kurumsallaşmış; çocukları ve gençleri himaye etmiştir.

Bu kurum, ülkemizde Başbakanlığa bağlı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüdür. Bu kurum halkımıza; Kreş ve Gündüz Bakımevi, Çocuk Yuvası, Yetiştirme Yurdu, Huzurevi ve Rahabiliteasyon Merkezleri vasıtasıyla hizmet götürmektedir.

Araştırmanın başlangıcından sonuna kadar hiçbir yardımını esirgemeyen, beni sürekli anlayış ve hoşgörüyle karşılayan eniyiye yönelen damışman hocam Sayın Yrd.Doç.Dr. Celalettin İÇMELİ'ye teşekkürü bir borç

bilirim. Bu çalışmam süresince bana anket uygulamalarımda yardımcı olan yeğenim S. ÖZMEN'e, çalışmamım her aşamada büyük anlayış ve içten özeviriyle destekleyen ve yardımcı olan eşim Aynur ÖZMEN'e, envanter zorlukluklarımı gideren ve bana kaynak sağlayan Sayın Hocam Prof.Dr. Beril TUFAN'a ve çalışmamızı yürütmemizde bize kolaylık sağlayan Harput Yetiştirme Yurdu ile Malatya Kız Yetiştirme Yurdu idareci ve öğrencilerine, anketimize içtenlikle katılan ve cevaplayan tüm katılımcılara teşekkür ediyorum.

Çetin ÖZMEN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ONAY	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	viii
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
BİREYİN GELİŞİMİ	3
KİŞİLİK GELİŞİMİ	6
KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN BAŞLANGIÇ ÖZELLİKLERİ	8
BENLİK (SELF) KENDİLİK	9
BENLİK (SELF)	9
BENLİK KAVRAMI (SELF-CONCEPT)	10
BENLİK SAYGISI (SELF-ESTEM)	10
BENLİK İMGELERİ (SELF IMAGES)	10
BENLİK YAKLAŞIMI	10
İYİMSER BİR YAKLAŞIM	11
MEKANİK OLMAYAN BİR YAKLAŞIM	11
ŞİMDİ ve BURADA YAKLAŞIMI	12
CARL ROGERS'İN BENLİK KURAMI	12
MASLOW'UN BENLİK KURAMI	12
BÖLÜM II	
ARAŞTIRMANIN KONUSU VE YÖNTEM	15
ARAŞTIRMANIN KONUSU	15
EVREN ve ÖRNEKLEM	15
AMAÇ	16
ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ	16

BÖLÜM III

UYGULAMA ve BULGULAR	19
AİLELERİNİN YANINDA KALAN ve YETİŞTİRME YURDUNDA KALAN ERKEKLERE AİT VERİLER	19
YAŞLARINA GÖRE ERKEKLERDE BENLİK SAYGISI DAĞILIMI ..	20
AİLELERİNİN EKONOMİK DURUMLARINA GÖRE GENÇLERDE BENLİK SAYGISI DAĞILIMI	25
ÖĞRENİM DURUMU İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ...	29
ANNE-BABANIN HAYATTA OLMALARI İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ	32
ANNE VE BABANIN MEDENİ DURUMU	36
ARAŞTIRMAMIZA KATILAN GENÇLERİN AİLE YAPISI VE AİLELERİN OTURDUKLARI YER	38
KARDEŞ SAYISI İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ	42
YETİŞTİRME YURDU VE AİLESİNİN YANINDA KALAN KIZLARA AİT SONUÇLAR	47
KIZLARIN YAŞLARINA GÖRE BENLİK SAYGISI DAĞILIMLARI ...	48
AİLELERİN AYLIK GELİRLERİNE GÖRE KIZLARIN BENLİK SAYGISI DAĞILIMI	50
KIZLARDA BENLİK SAYGISININ AİLELERİN AYLIK GELİR DİLİMLERİNE GÖRE DAĞILIMI	51
ANNE-BABANIN HAYATTA OLMA DURUMUNA GÖRE KIZLARIN BENLİK SAYGISI	56
AİLELERİN YERLEŞİM YERLERİYLE KIZLARIN BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ	59
YETİŞTİRME YURDU VE AİLESİ YANINDA KALAN KIZ VE ERKEKLERE AİT SONUÇLAR	62
GENEL OLARAK YAŞ İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ..	63
GENEL OLARAK ÖĞRENİM DURUMU İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ	65
GENEL OLARAK AİLENİN AYLIK GELİRİ İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ	67

Sayfa

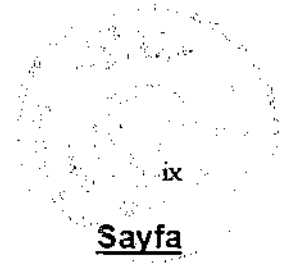
GENEL OLARAK AİLELERİN YERLEŞİM YERLERİ İLE GENÇLERİN BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ	70
ANNE-BABANIN HAYATTA OLMA DURUMLARINA GÖRE BENLİK SAYGISI GELİŞİMİ	72
GRUPLARA GÖRE BENLİK SAYGISI DAĞILIMI	74

BÖLÜM IV

ÖZET VE GENEL SONUÇ	76
ÖZET	76
GENEL SONUÇ	78
KAYNAKLAR	85
EKLER	90
ANKET FORMU	90
COPERSMITH BENLİK SAYGISI ENVANTERİ (SEI).....	92

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Aile-Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkeklerin Benlik Saygısı	20
Tablo 2: 17 Yaşındaki Gençlerin Benlik Saygısı	21
Tablo 3: 18 Yaşındaki Gençlerin Benlik Saygısı	21
Tablo 4: 19 Yaşındaki Gençlerin Benlik Saygısı	22
Tablo 5: 20 Yaşındaki Gençlerin Benlik Saygısı	22
Tablo 6: 21 Yaşındaki Gençlerin Benlik Saygısı	22
Tablo 7: 17-21 Yaşındaki Gençlerin Benlik Saygısı Dağılımı	23
Tablo 8: 17-21 Yaşındaki Gençlerinin (Kız-Erkek) Yaşlarına Göre Dağılımı	24
Tablo 9: Ailelerin Ekonomik Durumu ile Gençlerin Benlik Saygısı İlişkisi..	25
Tablo 10: Ailesinin Aylık Geliri 1 Milyondan Az Olan Erkeklerin Benlik Saygısı Dağılımı	26
Tablo 11: Ailesinin Aylık Geliri 1-3 Milyon Olan Erkeklerin Benlik Saygısı Dağılımı	26
Tablo 12: Ailesinin Aylık Geliri 3-5 Milyon Olan Erkeklerde Benlik Saygısı Dağılımı	27
Tablo 13: Ailesinin Aylık Geliri 5-7 Milyon Olan Erkeklerin Benlik Saygısı Dağılımı	27
Tablo 14: Ailesinin Aylık Geliri 7 Milyondan Fazla Olan Erkeklerde Benlik Saygısı Dağılımı	28
Tablo 15: Ailesinin Yanında ve Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkeklerin Öğrenim Durumu	29
Tablo 16: Aile-Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkeklerin Öğrenim Durumuna Göre Benlik Saygısı Dağılımı	30
Tablo 17: Anne-Baba Sağ Ya Da Ölü Olmalarına Göre Erkeklerde Benlik Saygısı Dağılımı	32
Tablo 18: Anne-Babanın Medeni Durumuna Göre Erkeklerde Benlik Saygısı Dağılımı	36
Tablo 19: Ailelerin Oturdukları Yerlere Göre Gençlerin Benlik Saygısı Dağılımı	39
Tablo 20: Kardeş Sayısına Göre Erkeklerin Benlik Saygısı Gelişimi Dağılımı	42
Tablo 21: Aile Yetiştirme Yurdunda Kalan Kızların Benlik Saygısı Dağılımı	48

Tablo 22: Aylık Gelire Göre Yurt-Aile Yanında Kalan Kızlarda Benlik Saygısı Dağılımı	50
Tablo 23: Ailelerin Aylık Geliri 1 Milyondan Az Olan Kızların Benlik Saygısı Dağılımı.....	51
Tablo 24: Ailelerinin Aylık Geliri 1-3 Milyon Arası Olan Kızlarda Benlik Saygısı Dağılımı	51
Tablo 25: Ailelerinin Aylık Geliri 3-5 Milyon Arası Olan Kızlarda Benlik Saygısı Dağılımı	52
Tablo 26: Ailelerinin Aylık Geliri 5-7 Milyon Arasında Olan Kızlarda Benlik Saygısı Dağılımı	52
Tablo 27: Ailelerinin Aylık Geliri 7 Milyondan Fazla Olan Kızlarda Benlik Saygısı Dağılımı	53
Tablo 28: Öğrenim Durumu ile Benlik Saygısı İlişkisi (Kızlarda)	53
Tablo 29: Anne-Baba Sağ Ya Da Ölü Olmalarına Göre Kızlarda Benlik Saygısı Dağılımı	56
Tablo 30: Ailelerin Yerleşimlerine Göre Kızların Benlik Saygısı Dağılımı.....	59
Tablo 31: Ailesi Yanındaki ve Yetiştirme Yurdundaki Gençlerde Benlik Saygısı Dağılımı	63
Tablo 32: Öğrenim Durumuna Göre Aile ve Yetiştirme Yurdundaki Gençlerde Benlik Saygısı Dağılımı	65
Tablo 33: Ailelerin Aylık Gelirine Göre Ailesi ve Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençlerde Benlik Saygısı Dağılımı	67
Tablo 34: Ailelerin Yerleşim Yerine Göre Ailesiyle ve Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençlerde Benlik Saygısı Dağılımı	70
Tablo 35: Anne ve Babanın Ölmüş ya da Sağ Oluşlarına Göre Yetiştirme Yurdu ve Ailesiyle Kalan Gençlerde Benlik Saygısı Dağılımı	72
Tablo 36: Genel Olarak Grupların Benlik Saygısı Dağılımı	74

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çalışmamızın esas alanını benlik saygısı oluşturmaktadır. Ancak biz benlik saygısını incelerken bireyin benlik saygısı gelişiminin hangi şartlar altında gerçekleştiğini bilmek istedik. Bu maksatla, bireyin "nasıl bir benlik edindiği" ve "nasıl kendisi olduğu" konusundaki aşamaları da incelemeye çalıştık. Konuyla ilgili kişilik kuramcılarının kliniklerde çalışan klinik psikologların ve sosyal bilimcilerin benlik saygısına ilişkin ortaya attıkları bilgileride araştırmaya çalıştık.

Bireyin kişilik gelişiminde irsi faktörler kadar sosyal-kültürel faktörlerinde etkili olduğu bilinmektedir.

Benlik saygısı ile ilgili yapılan araştırmalarda; benlik saygısı ile akademik başarı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu gözlenmiş. Öğrenim düzeyi arttıkça benlik saygısının da arttığı ve geliştiği gözlenmiştir (Shaw ve Alves, 1963, Wattenburg ve Clifford, 1964). Tufan, benlik saygısı yüksek olan gençlerin benlik saygısı düşük olanlara göre daha mutlu, kendini kontrol edebilen ve az yalan söyleyen kişiler olduklarını belirtmektedir (Tufan, 1993, s. 18).

Acocella ve Rosenberg'in "fakirlik ve benlik saygısı" konusundaki çalışmaları da birbirini destekler mahiyettedir. Acocella, çeşitli araştırma sonuçlarına göre, fakir aile çocuklarının orta düzey aile çocuklarından daha düşük düzeyde benlik saygısı gösterdiklerini bulmuştur. 1965 de Rosenberg boşanmış ailelerin çocuklarında benlik saygısını araştırdığında bu çocuklarda benlik saygısının düşük olduğunu görmüştür (Tufan, 1993, s. 21).

Yine Tufan'ın, 1986 da yapmış olduğu "öğrencilerin yaşları ile benlik saygısı" arasındaki ilişki konulu çalışmasında yaş arttıkça buna paralel olarak benlik saygısının da arttığı görülmüştür (Tufan, 1993, s. 24).

1992 yılında Kanada Kalgari Üniversitesi öğretim üyelerinden Alston Cy ve Romney Dm "Aşırı düzensiz ve agresiv erkek çocukların ilaçlı ve ilaçsız tedavi sonucunda benlik saygıları karşılaştırılarak araştırılmıştır. Auckland üniversitesi öğretim üyelerinden J.Field 1992 yılında yıllar önce terk ettikleri çocuklarına kavuşan ve çocuklarını bulamayan annelerin benlik saygıları karşılaştırılmıştır. Yeni Zellanda'da yapılan bir araştırmada çocuklarıyla sonradan bağlantı kurmuş 232 kadın ile bağlantı kuramamış 206 kadının psikolojik mutlulukları ölçülmüş sonuçta; çocukları hakkında bilgi sahibi olamayan kadınların benlik saygılarının daha düşük olduğu saptanmıştır (Field, 1992).

1993 yılında, Virjinya Üniversitesinde B.J.Myers, Mc Peterson ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada "hamilelikte bilinçsiz ilaç kullanan 25 ve ilaç kullanmayan 55 kadının endişe ve benlik saygıları" araştırılmış; ilaç kullananların kullanmayanlara oranla daha düşük benlik saygısına sahip olduklarını ortaya koymuştur (B.J.Myers, Mc Peterson, Hm Dğan, 1993).

Ülkemizde de bu konuda bazı çalışmalar yapılmış; Şahin, "İş ve Eğitime Yönelik Yetiştirme Yurdu Gençlerinin Benlik Saygısı"nı, Çetin ise Rosenberg benlik saygısı envanterini uygulayarak "Gençlerde Benlik Saygısı"nı incelemiştir. Tufan, "Geri Dönüş Sürecinde İkinci Kuşak" ve "Göçmen İşçilerde İş Kazaları" adlı yayınlarında benlik saygısı konularına yer vermiştir. Ayrıca Tufan, 1990 yılında; "Benlik Saygısı Kavramı ve Yaşam Boyunca Benlik Saygısının Gelişimi", 1988'de "Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Üzerine Bir Araştırma" ile "Yüksek Öğrenim Yapan Bir Grup Öğrencinin Benlik Saygılarının Dört Yıl Ara ile İzlenmesi" konularında araştırmalar yapmıştır.

BİREYİN GELİŞİMİ

Gelişim psikologları bireyin gelişimini ayrı ayrı ele alarak gelişimin hızı ve zamanı ile ilgilendikleri gibi gelişmeyi etkileyen kalıtım ve çevre faktörlerini de incelemişlerdir. Biz de benlik saygısını incelerken, bireyin gelişimini kısaca ele almaya çalışacağız.

Birey bir bütün olup karmaşık ve kompleks bir yapıya sahiptir. Bu bütün gelişirken, fizik yapısında yani bedensel olarak kas ve kemiklerinde düzenli gelişmeler olduğu gibi, iç organlarındaki boyutlarda da düzenli gelişmeler olur. Buna paralel olarak sinir sisteminde, salgı bezlerinde, duygularında, düşüncelerinde ve her çeşit tepkilerin de içinde bulunduğu sosyo kültürel bir dizi değişme ve gelişmeler görülür. Birey, kalıtımın, çevrenin ve benlik faktörlerinin bir ürünüdür (Özoğlu, 1991, s. 9).

Birey, bir yandan fizyolojik gelişme gösterirken diğer yandan da kişilik ve benliğinde gelişmeler gösterir. Gelişim çok yönlü ve karmaşık bir süreçtir. Psikologlar, insanın gelişim sürecini üç temel açıdan ele alırlar. Cüceloğlu gelişmeyi, "biyolojik bir süreç olarak gelişim, çevrenin etkisi altında yapılan gelişim, biyolojik yapının ve çevre özelliklerinin birbirlerini karşılıklı etkiledikleri bir gelişim" olarak sınıflandırır (Cüceloğlu, 1991, s. 332).

Bireyin gelişim devreleri; süt bebekliği, bebeklik, ilk çocukluk, son çocukluk, ön ergenlik, ergenlik ve sonergenlik devreleri ile ele alınarak incelendiği gibi, bireyin gelişimi fiziksel, hareki, duygusal, sosyal, zihinsel, cinsel, ahlaki gelişim ve kişilik gelişimi şeklinde çeşitli yönleriyle de ele alınarak incelenmektedir.

Biz burada daha çok bireyin psikososyal ve kişilik gelişimi üzerinde özellikle "benlik saygısı" üzerinde durmaya çalışacağız.

Gelişim; Freud, Erikson ve Piaget tarafından değişik tanım ve kavramlarla ifade edilmiştir. Freud, gelişmeyi ele alırken bireyin daha çok "Psikoseksüel Gelişim" aşamalarından geçtiği, Erikson; temel güven-güvensizlik, bağımlılık-bağımsızlık, üreticilik-verimsizlik, çökkünlük ya da bezginlik gibi "Psikososyal Gelişim" aşamaları göstereceği, Piaget ise, duygusalhareki dönemde (0-2 yaş) dış dünyayla duyu organları arasındaki ilişki kurulduktan sonra operasyonel dönem ve somut işevsel dönem adını verdiği bu dönemlerde düşüncenin soyutlaşması yönünde büyük bir adım atıldığını deneyimlere dayanarak zihinsel işlemler yaptığı "Bilişsel Gelişim" devreleri olarak gelişmeyi incelemiştir (Cüceloğlu, 1991, s. 337). Bireyin bu aşamalara hangi devrelerden geçerek geldiğini bilmeden bugünkü durumunu sağlıklı bir şekilde tanımlayamayız.

Çalışmamızda, 17-21 yaş arasındaki gençleri incelerken bunların geçmiş (bebeklik ve çocukluk) yaşantılarını da ele almaya çalışarak benlik saygısı gelişimini ortaya koymaya çalışacağız.

Bireyin gelişimi üzerinde genetik ve çevre faktörlerinin nedenli önemli olduklarını bilim adamlarının yapmış oldukları çalışmalar bize göstermiştir. Çalışmamızda gençlerin benlik saygısını ölçerken, gelişim üzerinde etkili olan faktörleri dikkate almaya çalıştık.

İnsan organizmasının en önemli özelliği onun zaman içinde olgunlaşması ve değişikliğe uğramasıdır. Her çocuk içinde bulunduğu şartlara ve imkanlara göre gelişir (İçmeli, 1984, s. 17). Bireyin içinde doğup büyüdüğü, yaşamını sürdürdüğü fiziksel çevre ve bu çevredeki sosyal ve inanç değerleri sistemi, ailenin yaşadığı yer ve gencin eğitim düzeyi, yaşı, cinsiyeti benlik saygısını yakından etkileyen faktörlerdir.

Birey anne rahminden itibaren gelişmeye başlayarak farklı yön ve şekillerde, farklı boyutlarda gelişimini sürdürür.

Çalışmamız 17-21 yaş grubundaki son ergenlik dönemindeki gençleri kapsadığından, son ergenlik döneminin özelliklerini bilmek gerekir. Son ergenlik; genellikle katı çizgilerle sınırları çizilmesede 16-19 yaş dönemlerini kapsar. Gençte düşünsel arayış sosyal bir nitelik kazanır; kişiliğini kanıtlama ön plana çıkar. Kuşaklar arası çatışma, ana-baba ve benzer kişilerle teke tek bir çatışma değil artık, bu dönemde toplumun kendisiyle, yasalarıyla, kurallarıyla ve kesimleriyle çatışma haline dönüşür (Koptagel, 1984, s. 365).

Kişiliğin gelişmesi doğumdan itibaren hatta doğum öncesinden başlayan ve çeşitli aşamaları içeren bir süreçtir. Bu süreç içinde ise yaşamın en kritik dönemi, gençlik çağıdır. Birey bu dönemde fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan hızlı ve önemli değişimlere uğrar ve kendisinden bu değişimlere uyum sağlaması beklenir. Genç, kendisinden, yakın ve uzak çevresinden kaynaklanan baskılar nedeniyle çok zor ve bunalımlı bir dönem yaşar. Aynı zamanda gencin ailesi, çevresi ve üyesi olduğu toplumda gençle olan ilişkilerinde zorlanır (Kurt, Koşar, 1988, s. 1).

Özcan Köknel bu dönemde gencin, hangi toplumda olursa olsun, çağına özgü duygu, düşünce, tutum, davranış ve eylem içinde olduğunu belirler. Bu çağın temel özellikleri, "duygusal coşku ve taşkınlık içinde sivrilme, ilgi çekme ve rol sahibi olma çabası" şeklinde belirlenir (İçmeli, 1988, s. 33)

Çalışmamızda, gencin benlik gelişmesinde etkili olan yetiştiği yer, cinsiyeti, yaşı, ailenin ekonomik durumu, gencin eğitim düzeyi, ailenin oturduğu yer, anne-babanın yaşıyor ya da ölmüş olması, ayrı yaşaması, kardeş sayısı gibi bağımsız değişkenleride gözönünde bulundurduk.

KİŞİLİK GELİŞİMİ

Kişilik gelişimini incelemeyden önce kişiliğin tanımını vermeye çalışacağız. Kişilik; "bir insanı başkalarından ayıran bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerin bütünü"dür (Köknel, 1985, s. 19). Kişilik; "bir ferdi meydana getiren bütün özelliklerin bir ifadesidir" (İçmeli, 1984, s. 64).

Kişilik, psikolojide bir birinden çok farklı olarak ele alınan konulardan biridir. Kişilik tanımları, kişilik kuramcılarınca kendi yaklaşımlarına uygun olarak çeşitli biçimlerde yapılmıştır. Guthrie'ye göre kişilik, sosyal bakımdan önemli olan, değişmeye karşı dirençli, yerleşmiş alışkanlıklar ve alışkanlıklar sistemleridir. Alport'a göre ise kişilik, bireyin özel davranış ve düşüncelerini belirleyen psikofiziksel sistemlerin dinamik bir organizasyonudur (Kut, 1988, s. 9-10).

Günlük yaşamımızda "kişilik" sık kullanılan bir kavramdır. İnsanları birbirinden ayırdetmede, özelliklerini belirtmede onlar hakkındaki duygularımızı dile getirmede hemen "kişilik" sözcüğüne başvurulur. Kişilik sözcüğü Türkçede bir kişi olarak bireyin kendi bütünlüğü içindeki varoluşunu dile getirir. "Kişilik", insanın biyolojik ve ruhsal yapılarının, davranış biçimlerinin, ilgi, tutum, yetenek ve becerilerinin birarada en karakteristik biçimde bütünleşmesidir (Koptagel, 1984, s. 275).

Freud'a göre yeni doğan bir bebek değişik aşamalardan geçerek kişiliğini gösterir. Bu aşamalara "Psikoseksüel aşamalar" adını verir. Freud'un bu tanımlamasına karşı çıkanlar olduğu gibi onu destekleyenlerde olmuştur. Carl JUNG ve Alfred ADLER bazı öncelikler ve vurgulayış biçimiyle Freud'en ayrılışlarda yeni Freud'çüler olarak onun takipçileri olmuşlar.

Psikoanalitik ekolün temsilcisi olan Freud, kişiliğin id, ego ve süperego adını verdiği üç dinamik kuvvetin uyumlu çalışmasıyla oluştuğunu ifade eder. ID;

hemen şimdi isterim emrini verir. SÜPEREGO; hiçbir zaman yapamazsın der. EGO ise bunlar arasında bir uzlaşma noktası bulmaya çalışır. Ferud'un bu modelinde eğer bu kuvvetlerden herhangi biri dengeli gelişmezse bu durumda kişilik gelişiminde dengeli ve sağlıklı olamaz.

Kişilik özelliklerini inceleyerek, kişiliğin yapısını araştıran bir psikoloji koluda "özellik yaklaşımı"dır. Bu akımı izleyen psikologlara göre bireyin kişiliği temel özelliklerinin bir sentezidir. Bu özellikler bilinirse, bireyin kişiliği de öğrenilmiş olur.

İnsan yavrusu canlılar arasında bakılmaya ve korunmaya en çok muhtaç olanıdır. Birey, bir kişilik edinene ve kendi kendine yaşamını sürdürüne kadar bakılan ve korunan bir varlıktır. Doğal olarak birey içinde yetiştiği ve yaşamını paylaştığı ailesinin, çevresinin, anne-babanın ve kendi kültürünün etkisi altında bir kişilik kazanır. Kişilik tanım ve yaklaşımlarına bakıldığı zaman, kişiliğin bir çok faktörün etkisi altında oluştuğunu ve geliştiğini görmekteyiz. Fertler ne kadar farklı olduklarını söylerlerse de farkında olmadan da kendi ailelerinin birer aynasıdır. Ailenin, bireyin kişiliği üzerinde; okul, çevre gibi faktörlerin başında gelerek etkilenmekte olduğunu söyleyebiliriz. "Annenin tepkileri çocuğun şu veya bu tarafa yönelmesine yolaçar" (Çev. Vassaf, 1985, s.381, COLG ve MORGAN).

İnsanın genel görünümü ve davranışlarındaki kendine özgü farklılıklar doğumla birlikte belirmektedir. Kişilik özelliklerinin doğumla birlikte belirlendiği görüşüne dayanarak bireyin kişiliğinin bu dönemde tamamen yapılaştığı sonucuna varılmamalıdır.

Bireyin yaşama boyunca geçirdiği hastalıklar, kazalar, çevreden gelen etkiler, kalıtım gibi olaylar, kişilik boyutlarında belirgin değişikliklere yolaçmaktadır. Herhangi bir davranışın veya özelliğin kişilik boyutu olarak alınabilmesi için onun belli bir kalıcılığa erişmiş olması gerekmektedir ve bu kalıcı davranış özellikleri de birey tarafından uyumda kullanılırsa bunlar kişiliğin bir özelliği sayılmaktadır.

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN BAŞLANGIÇ ÖZELLİKLERİ

Biliniği gibi kişiliğin oluşmasında bireyin doğuştan getirdiği genetik özellikler ile içinde doğduğu aile ve gelişme sürecinde dahil olduğu çevre büyük önem taşır. Kişiliğin sağlıklı gelişmesi aile ve çevre koşullarının uygun olmasına ve bireyin bu koşullara uyum sağlamasına bağlıdır (KUT, 1988, s.1).

Kişilik bir doğal ve sosyal ortamda yaşayan bireyin doğuştan getirdiği, kalıtsal nitelikte olan psikolojik, biyolojik, fizik yapısının gerektirdiği tepki şekillerinin çevre etkilerine göre geliştirilmiş ahenkli ve organik bir bütündür (ÖZTABAĞ, 1993, s. 174). Bireyin bütün hayat hikayesini, yaşantılarını kapsayan bir inceleme onun kişiliğini anlaşılabilir duruma getirebilir.

- a) Kişilik insanının yaşama çabası içinde uyum sağlayabilmede kullandığı kendine has bir davranış modelidir ve doğuştan varolduğu söylenemezse de doğumla birlikte başladığı söylenebilir.
- b) Çocukların kendilerine has uyum davranışlarının ilki onların ilk kendiğilinden (spontan) hareketlerindeki yoğunluk ve canlılık ile duygu anlatımında, yani; hareketlilik ile duygusallıklarında belirir. Bunların ikisinde kalıtıma bağlıdır.
- c) Asil kişilik için gerekli boyutlar ancak dördüncü aydan sonra başlamaktadır. Bu zamana kadar çocuğun uyumda kendine has uygun bir davranışı benimsemek için öğrenme yetenekleri ve olgunlaşması henüz yeterli değildir; çocuk ancak altıncı aydan sonra fizik çevreye ve insanlara karşı belirgin bir farklılığı içeren uyumsal tepkiler vermeye başlamaktadır.
- d) İlk yaşam sırasında göze çarpan ayırıcı nitelikler çocuğun ilerdeki yaşamında da kalıcı olmaktadır. Çocukların kendilerine göre bazı

davranışları benimseyip, bazılarını benimsemedikleri yaşamlarının ilk döneminde belli olmaktadır. Sonraki yıllarda ise devam edip onların kişilik özelliklerinin parçası olmaktadır (KOPTAGEL, 1984, s.277).

Doğan CÜCELOĞLU kişiliği; bireyin iç ve dış çevresi ile kurduğu diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimi olarak tanımlamaktadır. Bu tanım kişiliği bir ilişki biçimi olarak tarif etmektedir. Bu da bize kişiliğin kalıtımla birlikte sosyal çevrenin, kısaca kültürün bir ürünü olduğu fikrini vermektedir.

BENLİK (SELF) KENDİLİK

Kişiliğin temel özelliklerini veren "ben" ya da "benlik" (lemoi) konusu psikologların üzerinde çok çalıştıkları bir alan olmuştur. "Benlik ve kişilik arasında gelişme ve yapı bakımından kesin sınırı çizmek çok zordur. Benlikle kişilik içiçe olmakla birlikte benlik kişilikten farklı özellikler taşır. İnsan kişiliğinin, karakter ve mizaç gibi kimi özelliklerinin bir bölümünden ya da bütününden haberdar olmayabilir" (KÖKNEL, 1985, s. 64). Ancak benlik; insanın kendi kişiliğine ilişkin kanıların toplamıdır, insanın kendini tanıma ve değerlendirme biçimidir. İnsan kim olduğunu, amacının ne olduğu, ne yapılabileceği, nelere değer verip, inanıp bağlanacağı, sorularına yanıt arayarak benliğini tanımaktadır. Gerçekte benliğin gelişmesi, oluşması ve yapısı, bütün yaşam boyu bu sorulara bilinci ya da bilinçsiz olarak cevap aramakla geçmektedir.

Kısaca benlik, insanın özellikleri, amaç ve beklentileri, yetenek ve olanakları, değer yargıları, ve inançlarından oluşan, durağan olmayan, dinamik bir yapı olarak tanımlanabilir.

BENLİK (SELF) : Kendimizi ayrı bir birey olarak tanımamızı sağlayan tüm özellikler, yaşantılar dizgesi, bir insanın düşünebilen, duyabilen, eylemde bulunabilen ayrı bir varlık olarak kendini farketmesi şeklinde tanımlanmaktadır.

BENLİK KAVRAMI (SELF-CONCEPT) : İnsanın kendi benliğini anlayış ve kavrayış biçimi, toplumsal etkileşime dayanarak gelişir ve davranışları etkiler.

BENLİK SAYGISI (SELF-ESTEM): Bir insanın kendi benlik kavramını, benlik imgelerini beğenmesi, benimsemesi, onaylaması, insanın kendinden hoşnut olması, kendini olumlu, değerli ve sevilmeye değer bulmasına benlik saygısı denir.

BENLİK İMGELERİ (SELF IMAGES) : Kendimiz konusunda sahip olduğumuz, görece geçici ve biz, bir toplumsal durumdan diğerine geçtikçe değişen zihinsel resimlerdir.

Benlik ile ilgili kavramların sözlük anlamlarının yanında birde genel olarak "BENLİK KURAMLARI"na bakmak gerekir. "Benlik saygısı, kişinin kendi değerlendirmesi sonucunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur" (YÖRÜKOĞLU, 1986). Psikologlar bir çok konuda olduğu gibi "BENLİK" konusunda da değişik yaklaşımlarda bulunmaktadır; hatta benlik bilincini, insan davranışının temelini koyarak, buradan hareketle psikolojik kuramlarını oluşturanlar olmuştur.

Doğan CÜCELOĞLU bu konuda şunları belirlemektedir;

BENLİK YAKLAŞIMI: Benlik yaklaşımı kavramlarının çoğu açık-seçik ve kesin olamamaktadır. Ayrıca bu kavramların deneysel olarak araştırılmaları zor olmakla birlikte sonuçlar kişiliğe yaklaşımı bakımından yararlı olmaktadır.

Benlikle ilgili kavramların sözlük anlamlarının yanında konuyla ilgili değişik düşünür ve filozofların "benlik saygısı"na ilişkin görüşleri mevcuttur.

Fontane ve Coopersmith'e göre benlik saygısı; kişinin kendisi hakkında ve sürekliliği olan bir dizi değerlendirici tutumdan oluşmaktadır (Fontane; 1966; Coopersmith, 1986; Tufan, 1988, s. 471). Benlik saygısı, kişinin kendisi

hakkındaki genel değerlendirmesini yansıtan bir yargıdır. Kişinin böyle bir değerlendirme sonucunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumu ve özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (YÖRÜKOĞLU, 1985, s. 93). Benlik saygısı, kişinin kendisini olduğundan aşağı ya da üstün görmeksizin, kendinden memnun olması ve kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevmeye değer görmesidir. Böylece benlik saygısı kendini olduğu gibi kabullenmesi ve özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Tufan, 1993, s. 11). Şeklinde tanımlamalar yapmışlar.

Değişik kişilerce yapılmış benlik saygısı tanımlarının yanında çıkan değişik bilim adamlarının benlik saygısına yaklaşımlarına baktığımızda;

IYIMSER BİR YAKLAŞIM: Benlik kavramlarının en belirgin özelliklerinden biri, insan doğasına iyimser bir bakıştır. Freud insanı iç dürtülerinin elinde sürekli itilen bir varlık, öğrenme psikologları ise çevresel koşulların tutsağı olarak görür. Buna karşılık benlik kuramcıları, insan doğasının sürekli iyiyi, güzeli aradığına, insanın kendisi ve doğasıyla uyum içinde yaşamak için bilinçli olarak seçimler yaptığı ve bu seçimleri doğru yaptığına inanırlar ve yaşamda doyum sağlamanın, doğuştan insanın içinde var olduğunu savunurlar.

MEKANİK OLMAYAN BİR YAKLAŞIM : Gerek Freud'un, gerekse öğrenme kuramlarının insana yaklaşımı mekaniktir. Freud'un yaklaşımında iç güçlerin (İd, ego, süperego) bireyin davranışlarını belirlediği şeklindedir. Oysa öğrenme kuramları dış olayların (ödüllendirme ve cezanlandırma) bireyin davranışlarını belirlediğini savunur. Bu kuramların her ikisi de bireye karar verme, seçme hakkı tanımaz. Bu kuramlara göre mekanik süreç ve güçler bireyin davranışını belirler. "Benlik Kuramı" ise bireyin sürekli seçtiğini ve iyiye gitme, gelişme ve mutluluğa ulaşma yönünden bireyin kendi kaderi üzerinde karar verme gücü olduğunu savunur.

ŞİMDİ ve BURADA YAKLAŞIMI : Bu kuramın taraftarları; bireyin geçmişte yaşadıklarını görmezlikten gelerek; bireyin aslında şu anda yaşadıkları, öğrendikleri, hissettikleri ve şu anda verdiği kararların önemli olduğunu savunurlar ve geçmiş yaşantıların, yetişkin bireyin davranışlarını belirlediğini kabul etmezler.

CARL ROGERS'İN BENLİK KURAMI : Rogers'e göre gelişme ve iyiye doğru değişme insanın doğasında vardır. Her insan doğuştan mutluluğu arar. Carl Rogers, insan doğasına iyimser bakan psikologların başında gelir. Carl Rogers benlik bilincine (self-concept) önem verir. Bir kimsenin benlik bilinci, onun kendisiyle ilgili düşüncelerini algılamalarını ve kanaatlerini içerir; kendisini nasıl gördüğünü özetler.

Benlik bilinci iyi, kötü ya da ortada olabilir. Benlik bilinci her zaman gerçeği yansıtmayabilir. Benlik bilinci bizim kendimizi nasıl gördüğümüzü ifade eder; yani görelî bir kavramdır. Her insan daha olumlu daha kabul gören bir benlik geliştirmek ister. Rogers'e göre olumlu bir benlik bilinci geliştirebilmemiz için koşulsuz sevgi (unconditional love) içinde yetişmemiz gerekir. Koşulsuz sevgi, birey ne yaparsa yapsın onun sevgi ve saygıya layık olduğunu kabul eden anlayışın ürünüdür. Yapılan davranışlar hatalı olabilir; ama biz cezayı davranışa vermeliyiz bireye değil. Birey yine sevgi ve saygıya değer bir yaratıktır. Rogers, bireyin kendini aldatmaya başlamasıyla kaygı düzeyinin artacağını ve zamanla bireyin benlik bilincinin temelinden sarsılacağını söyler. Kendi kendimizi affetmemiz ve kendimizi koşulsuz olarak sevmemiz ve saymamız, bizim sağlıklı yaşamamızın ve gelişmemizin temel ilkesidir (Cüceloğlu, 1991, s. 428).

MASLOW'UN BENLİK KURAMI: Maslow'un kuramı çoğu zaman kişilik kuramı olarak algılanır. Bu kuramda benlik bilinci önemli yer tutar. Maslow, güdüleri mertebeli bir yapı içinde görür ve insanların alt basamaktaki gereksinimleri giderilince, üst basamaktaki güdüleri doyurmaya yöneleceğini kabul eder. Gidilebilecek en son noktada bireyin kendini gerçekleştirme noktası olduğunu ifade eder.

Benlik kuramlarının doğruluğunu veya yanlışlığını ispat edecek deneysel araştırmalar yapma imkanı bulunmamaktadır. Bu nedenle, deneysel psikoloji içinde tartişılması zordur. Bu kuramların hiçbiri kendi içinde bir bütün olmadığı gibi, kişiliğide tek başına tanımlayamazlar ancak her biri, kişiliğe yaklaşım biçiminin bir yönünü belirler.

Benlik kuramını, kişiliğın temelini koyan psikologlar, insanların temelde iyi olduğuna ve bireylerin, sürekli daha iyiye doğru gitmek için çaba harcadığına inanırlar.

Birey kendisi hakkında yorumlarda bulunur ve kendisini beğenebilir; tamamen beğenebilir veya beğenmeyebilir; yani kendisinde eksiklikler bulabilir. Bireyin kendine saygı duyması için çok üstün kişilik meziyetlerine sahip olması da gerekmez. Benlik saygısı, kendini olduğundan aşağı ya da olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumudur. Kendini olumlu, değerli, beğenilmeye ve sevilmeye değer bulmaktır. Benlik saygısı çarpıtıldığında ki benlik saygısı gerçeği yansıtmaz. Çünkü; birey kendini üstün, güçlü, ulaşılmaz biri olarak görebilir. Aslında bunlar ferdin subjektif görüşleri olmakla birlikte benlik saygısının yüksek çıkmasına neden olabilir. Oysa bu durum gerçeği tam yansıtmaz.

Her insanın ulaşmak istediğı bir benlik kavramı vardır. Kişi özlediğı, kendine yakıştırdığı bu ideal benlik kavramını geliştirmeye çabalar. Gençlik çağı benlik kavramının öne geçtiğı çağdır (YÖRÜKOĞLU, 1986, s.90-91). Benlik saygısını belirleyen yargılarda bir değışmezlik, görelilik vardır. Bununla beraber, kişinin benlik saygısının değışmeye duyarlı olduğu da kabul edilmektedir (Tufan, 1994, s. 97).

Benlik saygısının, kişinin geldiğı aile, ana baba, eğitim düzeyi, meslekleri, ekonomik durumları gibi daha pek çok etkenle ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu ilişkinin ortaya çıkarılması için bir çok araştırmalar yapılmıştır. Sonuçta; aile

köylü olsun, kentli olsun, üst veya alt sınıftan olsun, gencin benlik saygısı ana-babasının ilgisi oranında yükselmektedir. Kuşkusuz benlik saygısı insanın en çok değer verdiği ana-babasının, kendine verdiği değere sıkı sıkıya bağlıdır. Ancak yetiştirme yurtlarında kalan gençlerin bir çoğu, artık ana-baba yerine; ya kaldıkları kurumu ve kurumda çalışanları koymuştur; ya da artık her şeyi yani ana-babası, kardeşi, kendisidir; gerçeğini benimsiyor ve kendi kendisine ne kadar değer veriyorsa bu durumu o oranda benlik saygısına yansıtılmaktadır.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMA KONUSU VE YÖNTEM

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmamız "17-21 Yaşları Arasında Bulunan Elazığ ve Malatya Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençlerde 'Benlik Saygısı'nın Araştırılması'nı içermektedir.

EVREN ve ÖRNEKLEM

EVREN: Elazığ Harput Yetiştirme Yurdunda Kalan 17-21 yaş grubundaki tüm erkekler ve Malatya Kız Yetiştirme Yurdunda kalan 17-21 yaş grubundaki tüm kızlar ile ailelerinin yanında kalan 17-21 yaş grubundaki kız ve erkekler oluşturmaktadır.

ÖRNEKLEM: Tabakalı olasılıklı örneklem yöntemiyle tesbit edilen ve Elazığ Harput Erkek Yetiştirme Yurdunda kalan 50 erkek, Malatya Kız Yetiştirme Yurdunda kalan 50 kız ve ailelerinin yanında kalmak olan 50 kız ve 50 erkekten oluşan 17-21 yaşları arasında bulunan toplam 200 genç örneklemimizi oluşturmaktadır. Ailelerin yanında kalan gençler Sivrice ilçesi ve Elazığ Merkezden seçilmiştir.

Tabakalama; cinsiyet, yaş, gençlerin kalmakta oldukları yer olarak üç grupta ele alındığı gibi benlik saygısı düşük, orta, yüksek olmak üzere üç düzey sözkonusu olmuştur.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı;

Yetiştirme yurdunda kalan kız ve erkekler ile ailelerinin yanında kalan kız ve erkeklerin benlik saygısını incelemek ve iki grubu karşılaştırarak benlik saygısı gelişmemiş, benlik saygısı gecikmiş ve ya da benlik saygısı olmayan gençlerin sorunlarına çözüm üretmek ve çözüm yolları geliştirmek amacını taşımaktadır.

ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ

Bizim çalışmamızın konusu insan ve insanın kişilik ve benlik gelişimini ele aldığı için biz bir tek yöntemle değil bir yöntemler çokluğuyla çalışacağız.

Sahada ilk önce gözlemlerde bulduk, bu gözlemlerimizin sonucunda gençleri araştırmaya hazırlık için ön görüşmelerde bulduk.

Daha sonra önceden hazırladığımız ve uygunluğunu kontrol ettiğimiz anketlerimizi uyguladık anketlerle birlikte gençlere daha iyi diyalog geliştirmek için mülakatlarda bulduk.

Anket ve mülakatlarla birlikte coopersmith (Self-Esteem Inventory) testini uyguladık.

Anket sorularımızı Hocam Yrd.Doç.Dr. Celalettin İÇMELİ ile birlikte ölçmek istediğimiz özellikleri dikkate alarak hazırladık. Anketimiz 15 sorudan oluşuyor bu sorularımızın 12'si kapalı uçlu ve seçmeli 3'ü ise açık uçlu olan sorulardan oluşmaktadır.

Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri ise 25 sorudan oluşmaktadır ve her doğru cevap 4 puan kabul edilip beklenen cevapların toplamı 4 ile çarpılarak

toplam puan belirleniyor. Bu puanlarda düşük, orta ve yüksek olarak 3 düzeyde gruplandırılıyor.

Bütün bu elde edilen veriler istatistik yöntem kullanılarak değerlendirilip sonuçlar yorumlanacaktır.

Bu farklılıkları ortaya koymaya çalışırken, benlik saygısının gelişmesi üzerinde etkili olan ve bireyin kendine özgüven duygusunun gelişmesi, çevresindeki insanları ve değerleri algılaması, beğenmesi, benimsemesi, insanın kendinden hoşnut olması ve değerlendirilebilmesi konusunda veriler elde ederek iki grubu karşılaştırmak suretiyle: Benlik saygısı gelişmemiş, benlik saygısı gecikmiş ya da benlik saygısı olmayan gençlerin tesbiti ve bu sorunlara daha yakından çözümler üretmek ve çözüm yolları geliştirmek amacını taşımaktadır.

Çalışmamıza başlarken çeşitli hipotezler geliştirdik ve bu hipotezleri, çalışmamızın verilerine göre değerlendirip sonuçlara varacağız.

- Yetiştirme Yurtlarında kalmakta olan gençlerin "benlik gelişimi" ailelerinin yanında kalmakta olan gençlerin "benlik gelişimi"nden daha yavaş ve düşük olacağı kanısındayız.
- Öğrenim durumu ve yaşanılan yer, bireyin benlik saygısını etkileyen unsurlardır.
- Anne-babanın durumu; geliri, yaşadığı yer gencin "benlik gelişimi" üzerinde etkili olan unsurlardandır.
- Ailelerin ekonomik durumu "benlik saygısı" üzerinde etkili olur.
- Gençlerin yaşları ile benlik saygısı arasında doğru bir orantı vardır. Yaş arttıkça benlik saygısı da artar.

Sıraladığımız bu hipotezlerimiz ve çalışmamız esnasında çıkacak sorular ve hipotezlere çalışmamızda cevaplar arayacağız ve çıkan sonuçlarımızı bu problemler doğrultusunda ortaya koymaya çalışacağız.

BÖLÜM III**UYGULAMA VE BULGULAR****AİLELERİNİN YANINDA
KALAN ve YETİŞTİRME
YURDUNDA KALAN
ERKEKLERE AİT
VERİLER**

YAŞLARINA GÖRE ERKEKLERDE BENLİK SAYGISI DAĞILIMI

Tablo: 1 Aile-Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkeklerin Benlik Saygısı Dağılımı

Yaş	Ailesinin Yanında Kalan Erkekler					Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkekler					Genel									
	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %		Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %		Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %						
17	5	10	28	56	5	10	38	76	-	-	14	26	7	14	21	42	5	42	12	59
18	1	2	5	10	2	4	8	16	1	2	8	16	3	6	12	24	2	13	5	20
19	-	-	1	2	-	-	1	2	-	-	12	24	4	8	16	32	-	13	4	17
20	-	-	1	2	1	2	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
21	-	-	1	2	-	-	1	2	-	-	-	-	1	2	1	2	-	1	1	2
Top.	6	12	36	72	8	16	50	100	1	2	34	68	15	30	50	100	7	70	23	100

P= 0,001 Sd= 0,478

Tablo 1, aile yanında kalan erkekler ile Yetiştirme Yurdunda kalan erkeklerin yaşlarına göre "benlik saygısı" dağılımlarını bize vermektedir.

Ailelerin yanında kalan erkeklerin, %76'sı 17 yaşındadır, %16'sı 18 yaşındadır, %2'si 19 yaşındadır, %4'ü 20 yaşında ve %2'si 21 yaşındadır.

Yetiştirme yurdunda kalan erkeklerin ise; %42'si 17 yaşında, %24'ü 18 yaşında, %32'si 19 yaşında, 20 yaşında olan bulunmuyor ve %2'si 21 yaşında olan gençlerden oluşmuştur.

Erkeklerin genel yaş dağılımları ise şöyledir; %59'u 17 yaşında, %20'si 18 yaşında, %17'si 19 yaşında %2'si 20 yaşında ve %2'si 21 yaşında olan gençlerden oluşmuştur.

Tablo incelendiğinde 19 yaş ve yukarısı yaşlardaki gençlerin sayılarının azlığı dikkat çekicidir. Bu durum, yetiştirme yurtlarında kalan gençlerden öğrenimleri devam edenler hariç olmak üzere, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler yasasına göre 18 yaşını dolduranların zorunlu bakım süreleri dolmakta ve koruma kararlarının kalkmasından kaynaklanmaktadır. Böylece yaş ortalaması 19 yaş ve yukarisında sayısal olarak azalmaktadır.

Yaşlara Göre Benlik Saygısı

Tablo 2: 17 Yaşındaki Gençlerin Benlik Saygısı

	Ailesinin Yanındaki Erkekler		Yetiştirme Yurdundaki Erkekler	
	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	5	10	-	-
Orta	28	56	14	28
Yüksek	5	10	7	14

Ailesinin yanında kalmakta olan gençlerin %10'unda düşük benlik saygısına rastlanırken, yetiştirme yurdunda kalmakta olan gençlerde düşük benlik saygısına rastlanmamıştır. Bu yaştaki aile yanı ve yetiştirme yurdunda kalan gençlerden her iki grupta bulunanlarda orta düzey benlik saygısı yüksek çıkmıştır. Ancak ailesinin yanında yetişen gençlerin benlik saygısı, (%56) yurttakilere göre daha yüksek düzeydedir.

Tablo 3: 18 Yaşındaki Gençlerin Benlik Saygısı

	Ailesinin Yanındaki Erkekler		Yetiştirme Yurdundaki Erkekler	
	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	1	2	1	2
Orta	5	10	8	16
Yüksek	2	4	3	6

18 yaşın orta düzey benlik saygısı 17 yaşında olduğu gibi yüksektir. Ancak burada yetiştirme yurdunda kalan gençlerde (%16) ailesinin yanında kalanlardan daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 4: 19 Yaşındaki Gençlerin Benlik Saygısı

	Ailesinin Yanandaki Erkekler		Yetiştirme Yurdundaki Erkekler	
	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	-	-	-	-
Orta	1	2	12	24
Yüksek	-	-	4	8

19 yaş gençlerde de 17 ve 18 yaş gruplarında olduğu gibi orta düzey benlik saygısı yüksek çıkmıştır. Bu yaş grubunda her iki grupta düşük benlik saygısı bulunmazken yüksek benlik saygısında yalnız yetiştirme yurdunda kalan gençlerde bulunmuştur (%8). Düşük benlik saygısının bulunmayışı bize yaşın artmasıyla benlik saygısı puanının da arttığını göstermektedir.

Tablo 5: 20 Yaşındaki Gençlerin Benlik Saygısı

	Ailesinin Yanandaki Erkekler		Yetiştirme Yurdundaki Erkekler	
	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	-	-	-	-
Orta	1	2	-	-
Yüksek	1	2	-	-

Tabloda görüldüğü gibi 20 yaş grubunda yetiştirme yurdunda kalan gençlerden kimse bulunmazken, Ailesinin yanında kalan gençlerde ise düşük benlik saygısı bulunmadığı gibi orta ve yüksek benlik saygısı düzeyleri %2'dir. Burada da yaşın artmasıyla düşük benlik saygısının da düştüğünü görmekteyiz.

Tablo 6: 21 Yaşındaki Gençlerin Benlik Saygısı

	Ailesinin Yanandaki Erkekler		Yetiştirme Yurdundaki Erkekler	
	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	-	-	-	-
Orta	1	2	-	-
Yüksek	-	-	1	2

Bu yaş diliminde de en dikkat çekici yanı her iki grupta da düşük benlik saygısına rastlanmamış olmasıdır. Ailesi yanındakilerde %2 orta düzey, yetiştirme yurdundakilerde %2 yüksek düzey benlik saygısı görülmüştür.

Bu sonuçlar bizim benlik saygısı ile yaş arasında pozitif yani biri artarken diğeri de artar şeklindeki hipotezimizi doğrulamaktadır. Gerçekte de çalışmamızda yaşın artmasıyla düşük benlik saygısı azalmıştır. Hatta 19 yaştan itibaren her iki grupta da düşük benlik saygısına rastlanmamıştır.

Tablo 7: 17-21 Yaşındaki Gençlerin Benlik Saygısı Dağılımı

	Ailesinin Yanındaki Erkekler		Yetiştirme Yurdundaki Erkekler	
	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	6	12	1	2
Orta	36	72	34	68
Yüksek	8	16	15	30

Genel olarak baktığımızda da tek tek yaşlarda olduğu gibi her iki grupta da orta düzey benlik saygısının yüksek olduğunu görmekteyiz. Ailesinin yanındaki erkeklerin %12'si düşük benlik saygısı gösterirken yetiştirme yurdundaki erkeklerde bu oran ancak %2'dir. Oysa yetiştirme yurdunda kalan gençlerde yüksek düzey benlik saygısı daha yüksek (%30) çıkmıştır. Sonuç $P < 0.005$ düzeyinde önemli çıkmıştır.

Tufan, 1986-1987 yıllarında yapmış olduğu bir çalışmada öğrencilerin yaşlarının artmasıyla benlik saygılarında yükseldiğini saptamıştır. Böylece yaş unsurunun "Benlik Saygısı"na etki eden bir faktör olarak kabul edilmesinin mümkün olduğunu (Tufan, 1993, s. 24) söylemektedir. Bu sonuç bizim çalışma sonuçlarında desteklemektedir.

Tablo 8: 17-21 Yaşındaki Gençlerinin (Kız-Erkek) Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş	Ailesi Yanı Erkek		Yetiştirme Yurdu Erkek		Toplam Sayı%	Ailesi Yanı Kız		Yetiştirme Yurdu Kız		Toplam Sayı%	Erkek-Kız Ailesi Yanın. Kalanlar Sayı%		Erkek-Kız Yetiştirme Yurd. Kalanlar Sayı%		Ailesi-Yurt Genel Sayı %	
	Sayı	%	Sayı	%		Sayı	%	Sayı	%		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
17	38	76	21	42	59	21	42	32	64	53	59	53	112	56		
18	8	16	12	24	20	9	18	8	16	17	17	20	37	18,5		
19	1	2	16	32	17	1	2	6	12	7	2	22	24	12		
20	2	4	-	-	2	2	4	2	4	4	4	2	6	3		
21	1	2	1	2	2	17	34	2	4	19	18	3	21	10,5		
Top.	50	100	50	100	100	50	100	50	100	100	100	100	200	100		

Çalışmamızı 17-21 yaşları dahil olmak üzere 5 yaş dilimi üzerinde gerçekleştirdik. Bu gençlerden ailelerinin yanında kalan erkeklerin %76'sı 17 yaşındadır. Yetiştirme yurdunda kalan erkeklerin %42'si 17 yaşındadır.

Kızlarda ise ailesinin yanında olanların %42'si 17 yaşındadır. Yetiştirme yurdunda kalanların %64'ü 17 yaşındadır.

Erkeklerin %59'u 17 yaşında, kızların %53'ü 17 yaşındadır. Ailesinin yanında kalanların %59'u, yetiştirme yurdunda kalanların %53'ü 17 yaşındadır.

Çalışmamızda yer alan tüm gençlerin ise %56'sı 17 yaşındadır. Burada 17 yaşında olan gençlerin çoğunlukta olduğunu söyleyebiliriz. Bunun nedeni yaşlara göre benlik saygısı dağılımları bölümünde açıklanmıştır.

Diğer yaş gruplarında genellikle 18 ve 19 yaş grupları ikinci sırayı almaktadır. Her iki grupta ve her iki cinsiyette yaş dağılımları birbirine çok yakın bulunmuştur. Ancak kızlarda 21 yaşında olanların sayısı erkeklerden (%19) daha fazladır. Erkeklerde bu oran bulunamamıştır.

AİLELERİNİN EKONOMİK DURUMLARINA GÖRE GENÇLERDE BENLİK SAYGISI DAĞILIMI

Benlik saygısının sosyo-ekonomik durum ile ilişkisi Rosenberg'in 1965 yılında yayınlanmış bir çalışmasında da incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; yüksek benlik saygısına sahip olan adolesanların, üst sosyo-ekonomik düzeyde, alt sosyo-ekonomik düzeyden daha fazla olduğu görülmüştür. Sosyo-ekonomik düzeyler arasındaki bu farklılık özellikle erkekler arasında kızlara oranla daha çok görülmüş ve babalarının mesleğinde gençlerdeki benlik saygısı üzerinde etkili olduğu saptanmıştır (Rosenberg, 1969, Çuhadaroğlu, 1968, aktaran Tufan, 1993).

Tablo 9: Ailelerin Ekonomik Durumu İle Gençlerin Benlik Saygısı İlişkisi

Ailesinin Aylık Geliri	Ailesinin Yanında Kalan Erkek								Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkek								Genel			
	Düşük	%	Orta	%	Yüksek	%	Top.	%	Düşük	%	Orta	%	Yüksek	%	Top.	%	Düşük%	Orta%	Yüksek%	Top %
1 ml TL. az	1	2	2	4	1	2	4	8	-	-	18	32	8	18	25	50	1	18	10	28
1-3 ml TL	3	8	4	8	-	-	7	14	1	2	8	18	3	8	12	24	4	12	3	18
3-5 ml TL	-	-	11	22	-	-	11	22	-	-	7	14	2	4	8	18	-	18	2	20
5-7 ml TL	-	-	6	12	4	8	10	20	-	-	3	6	1	2	4	8	-	8	5	14
7 ml TL'den fazla	2	4	13	26	3	8	18	36	-	-	-	-	-	-	-	-	2	18	3	18
Toplam	8	12	36	72	8	16	50	100	1	2	34	68	15	30	50	100	7	70	23	100

P=1 Sd= 0.03

Yetiştirme yurdunda kalmakta olan gençlerin ailelerinin aylık gelirini bilmediklerini, ya da tahmini yazdıkları kanatindeyiz. Bu nedenle kuruluşlarda kalmakta olan gençlerin ailelerinin aylık gelirlerinin objektifliği zorlaşmaktadır.

Biz burada ailelerin yanında kalmakta olan erkekler ile yetiştirme yurdunda kalmakta olan erkeklerin ailelerinin aylık gelirlerine bağlı olarak benlik saygısı puanlarının dağılımını açıklamaya çalışacağız.

Çalışmamızda yer alan ve ailelerin yanında kalmakta olan gençlerin %8'inin ailelerinin aylık geliri bir milyondan azdır. Yetiştirme yurdunda kalmakta olan gençlerde ise ailelerinin aylık geliri bir milyondan az olanların oranı %50'dir. Bu gençlerin benlik saygısı dağılımları ise şöyledir:

Tablo 10: Ailesinin Aylık Geliri 1 Milyondan Az Olan Erkeklerin Benlik Saygısı Dağılımı

Benlik Saygısı	Ailesinin Yanındaki Erkekler		Yetiştirme Yurdundaki Erkekler		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	1	2	-	-	1	2
Orta	2	4	16	32	18	36
Yüksek	1	2	3	6	10	20
Toplam	4	8	19	38	29	58

Aylık geliri bir milyondan az olan ailelerden gelen gençlerin her iki grupta da orta düzeyde benlik saygısının daha yüksek olduğunu görmekteyiz. Ancak yetiştirme yurdunda kalan erkeklerde bu oran (%32) daha fazladır ve yetiştirme yurdunda kalanlarda düşük benlik saygısına da rastlanmamıştır. Genel olarak da ortadüzy benlik saygısı daha fazladır (%36).

Tablo 11: Ailesinin Aylık Geliri 1-3 Milyon Olan Erkeklerin Benlik Saygısı Dağılımı

Benlik Saygısı	Aile. Yanın. Kal. Erk.		Yetiştir.Yurd.Kal.Erk.		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	3	6	1	2	4	8
Orta	4	8	8	16	12	24
Yüksek	-	-	3	6	3	6
Toplam	7	14	12	24	19	38

Ailesinin aylık geliri 1-3 milyon arasında bulunan gençlerin (Aile-Yurt) her iki grupta da orta düzey benlik sayısı daha yüksektir. Fakat yine yetiştirme yurdunda kalan erkeklerde oran (%16) daha fazladır. Genel olarak yine yurt ve ailesinin yanında kalan gençlerin %24'ü orta düzey benlik saygısına sahiptir.

Tablo 12: Ailesinin Aylık Geliri 3-5 Milyon Olan Erkeklerde Benlik Saygısı Dağılımı

Benlik Saygısı	Aile. Yanın. Kal. Erk. Sayı	%	Yetiştir.Yurd.Kal.Erk. Sayı	%	Genel Sayı	%
Düşük	-	-	-	-	-	-
Orta	11	22	7	14	18	36
Yüksek	-	-	2	4	2	4
Toplam	11	22	9	18	20	40

Aylık geliri 3-5 milyon arasında olan ailelerden gelen gençlerin oranı %40'dır. Bunun %22'si ailesinin yanında kalanlardır. %18'i de yetiştirme yurdunda kalanlardır.

Ailesinin aylık geliri 3-5 milyon arasında bulunan gençlerden her iki grupta bulunanlar orta düzey benlik saygısı göstermiştir. Her iki grupta da düşük benlik saygısına rastlanmamıştır.

Tablo 13: Ailesinin Aylık Geliri 5-7 Milyon Olan Erkeklerin Benlik Saygısı Dağılımı

Benlik Saygısı	Aile. Yanın. Kal. Erk. Sayı	%	Yetiştir.Yurd.Kal.Erk. Sayı	%	Genel Sayı	%
Düşük	-	-	-	-	-	-
Orta	6	12	3	6	9	18
Yüksek	4	8	1	2	5	10
Toplam	10	20	4	8	14	28

Ailesinin aylık geliri 5 ile 7 milyon arasında bulunan gençlerin oranı %28'dir. Bunların %8'i yetiştirme yurdunda kalanlar, %20'si ailesinin yanında kalanlardır. Bu ekonomik gelir düzeyindeki ailelerin çocuklarında da düşük benlik saygısı bulunmazken her iki grupta da orta düzey benlik saygısı gösterirken ailesinin yanında kalan gençlerde bu oran (%12) daha fazladır.

Erkeklerden bu grupta bulunanlarda genelde de orta düzey benlik saygısına rastlanmaktadır (%18).

Tablo 14: Ailesinin Aylık Geliri 7 Milyondan Fazla Olan Erkeklerde Benlik Saygısı Dağılımı

Benlik Saygısı	Aile. Yanın. Kal. Erk.		Yetiştir.Yurd.Kal.Erk.		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	2	4	-	-	2	4
Orta	13	26	-	-	13	26
Yüksek	3	6	-	-	3	6
Toplam	18	36	-	-	18	36

Ailesinin aylık geliri 7 milyondan fazla olan erkeklerden yetiştirme yurdunda kalanlardan hiç kimse bulunmamaktadır. Demek ki yetiştirme yurdunda kalan gençlerin çoğunun ailesi yoksul ailelerdir. Ailesinin yanında kalan gençlerde ise; orta benlik saygısı (%26) hakimken aynı zamanda düşük benlik saygısı da (%4) görülmektedir.

Ailelerinin ekonomik durumu yani aylık geliri yükseldikçe gençlerde de düşük benlik saygısı ya hiç bulunmamakta yada çok önemsiz oranlarda bulunmaktadır. Bu durum bize ailelerin ekonomik durumlarının kendi çocuklarının benlik saygısı ve buna bağlı olarak benlik gelişimi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Ailelerinin yanında kalan gençler ile yetiştirme yurdunda kalan gençlerin ailelerinin aylık gelirleri yüksek olanlar, daha çok orta düzey (%70) ve yüksek düzey (%23) benlik saygısı göstermektedirler. Ancak ailesinin aylık geliri 7 milyondan fazla olan ailesinin yanında kalan gençlerin %4'ünde düşük benlik saygısı bulunmuştur. Bunun da nedeni kanımızca, ailelerinin aylık gelirleri ve buna bağlı olarak da ekonomik durumları yüksek olduğunda gençlerin benlik saygısının yüksek olduğu her ne kadar görülse de burada önemli olan şeyin ailelerin ekonomik refahları değil, o ailelerin bu ekonomik varlıklardan, kendi çocuklarının hangi ölçüde yararlandığıdır. Bu düşük benlik saygısının nedeni

ise bu gençlerin, ailelerinin ekonomik durumlarından yeterince yararlandırılmamalarından kaynaklanmaktadır.

Gerçekte de, önemli olan ailelerin ne kadar kazandıkları değil, bu kazandıklarından çocuklarına ne kadar verdikleridir. Çalışmamızda ailelerin aylık gelirleri yüksek olsada çocuklarına verdikleri harçlıkların düşük olduğunu müşahade ettik.

Kısaca ekonomik durumun, yani ailelerin aylık gelirleri ile çocuklarının hatta kendilerinin benlik gelişimi ve benlik saygısı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu yani; aylık gelir yükseldikçe düşük benlik saygısı sifıra inmekte ve orta düzey ile yüksek düzey benlik saygısının arttığını söyleyebiliriz.

ÖĞRENİM DURUMU İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Tablo 15: Ailesinin Yanında ve Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkeklerin Öğrenim Durumu

Benlik Saygısı	Aile. Yanın. Sayı	Kal. Erk. %	Yetiştir. Yurd. Sayı	Kal. Erk. %	Genel Sayı	%
Okur-yazar değil	-	-	-	-	-	-
Okur-Yazar	-	-	-	-	-	-
İlkokul	-	-	-	-	-	-
Ortaokul	1	2	6	12	-	7
Lise	49	98	43	86	-	92
Yüksekokul	-	-	1	2	-	1
Toplam	50	100	50	100	-	100

Öğrenim durumunun benlik saygısı üzerinde etkili olacağı varsayımıyla hareket ettiğimiz için burada öğrenim durumlarına göre dağılımlarını verip Tablo 16'da benlik saygısı ile ilişkisinin dağılımını verip irdelleyeceğiz. Çalışmamıza katılan erkeklerden okur-yazar olmayan ve ilkökul öğrenimli olan hiç kimse

bulunmazken, %92'si lise, %7'si ortaokul ve %1'i de yüksekokul öğrenimi görmüştür.

Ailesinin yanında kalan ve yetiştirme yurdunda kalan erkeklerden her iki grupta bulunanlarda lise düzeyinde öğrenim görenler çoğunluktadır. Ancak ailesi yanında kalanlarda bu oran (%98) daha fazladır. Ayrıca ailesinin yanında kalanlardan yüksek öğrenimli olan bulunmazken, yetiştirme yurdunda kalan gençlerden çalışmamızda yer alanların %2'si yüksekokul öğrenimi görmüştür.

Tablo 16: Aile-Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkeklerin Öğrenim Durumuna Göre Benlik Saygısı Dağılımı

Öğrenim Durumu	Ailesinin Yanında Kalan Erkekler				Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkekler				Genel											
	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %								
Ortaokul	-	-	1	2	-	-	1	2	1	2	5	10	-	-	6	12	1	6	-	7
Lise	6	12	35	70	8	16	49	98	-	-	28	56	15	30	43	86	6	63	23	92
Yüksekokul	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	1	2	-	1	-	1
Toplam	6	12	36	72	8	16	50	100	1	2	34	68	15	30	50	100	7	70	23	100

P= 0.167= P>0.05

Sd= 0.408

Çalışmamızda yer alan erkeklerin öğrenim durumları ortaokuldan başladığından diğerleri alınmamıştır, tablo ortaokul düzeyinde başlatılmıştır. Tablo 15'de de görüldüğü gibi en çok lise öğrenimli olan gençler var. Burada öğrenim durumları ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyeceğiz.

Ailesinin yanında kalıp ortaokul düzeyinde öğrenim gören erkeklerde düşük benlik saygısı bulunmazken, yetiştirme yurdunda kalanlarda (%2) düşük benlik saygısı bulunmuştur. Ancak yine de bu öğrenim düzeyinde orta benlik saygısı yüksektir ve her iki grupta da yüksek benlik saygısı bulunmamaktadır.

Lise düzeyinde öğrenim görmüş olanlarda da yine orta düzey benlik saygısı hakimdir. Ailesinin yanında kalanlarda yurtta kalanlara nazaran (%70)

orta benlik saygısı daha fazladır. Aynı öğrenim düzeyinde yetiştirme yurdunda kalan erkeklerde yüksek düzey benlik saygısı ailesi yanında kalanlara nazaran (%30) daha fazladır.

Ailesi yanında kalan erkeklerden yüksekokul öğrenimli olan bulunmazken, yetiştirme yurdu erkeklerinin %2'si yüksekokul öğrenimi görmüş ve tamamı orta benlik sayısına sahiptir.

Her iki gruba genel olarak baktığımızda ise, ortaokul düzeyinde öğrenim görenlerde yüksek benlik saygısına rastlanmazken, (%6) orta benlik saygısı görülmüştür.

Yine lise öğrenimli olanların oranı %92'dir ve bunların, %6'sı düşük, %63'ü orta, %23'ünde yüksek benlik saygısına sahiptir. Burada her iki grupta da lise düzeyinde olanların orta düzey benlik saygısı gösterdiklerini görmekteyiz.

Tablo incelendiğinde öğrenim düzeyiyle paralel olarak benlik saygısının yükseldiğini görmekteyiz. Bizim bu sonuçlarımızı Tufan ve Çetin'in yapmış oldukları bir çalışmalarında öğrenimin benlik saygısı üzerinde olumlu etkide bulunduğunu belirten sonuçları (Tufan, 1990) bizim çalışmamızı desteklemektedir.

Çalışmamızın verilerine bakıldığında öğrenimin, bireyin benlik gelişimi ve benlik saygısı üzerinde etkili olduğunu görmekteyiz. İnsanlar eğitim ve öğretim yoluyla davranışlar edinirler. Bu davranışlar; öğrenim düzeyi ilerledikçe belirli kalıplara bürünmekte ve bu kalıplarda belirli karakteristik özellikler taşımaktadır. Birey bu kalıplar içinde fiziki, biyolojik ve psikolojik olarak da değişiklikler yaşar. Bütün bunlar bireyde olgunlaşmayı sağlar ve birey kendisinin bir "ben"e sahip olduğunu ve ancak bu "ben" ile kendisi olabileceğini böylece kendisinin diğer insanlardan farklı ve eksik biri olmadığını öğrenim sayesinde kavrar. Birey kendisinin bir varlığının olduğunu ve belirli bir mekan işgal ettiğini ve bunun ona bir statü, bir rol verdiğini

kavramaktadır. Doğal olarak öğrenim düzeyi arttıkça benlik saygısında da paralel bir artış olduğunu görmekteyiz. Tufan, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu öğrencileri üzerinde dört yıl ara ile yapmış olduğu çalışmasında (1993) gençlerin dört yıl sonra öğrenim düzeyi nedeniyle daha olumlu bir benlik gelişimi gösterdikleri şeklindeki sonucu da bizim çalışmamızı desteklemektedir. Çalışmamızın sonuçları $P>0.05$ düzeyinde önemli çıkmıştır.

ANNE-BABANIN HAYATTA OLMALARI İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Tablo 17: Anne-Baba Sağ Ya Da Ölü Olmalarına Göre Erkeklerde Benlik Saygısı Dağılımı

Anne- Babanın Durumu	Ailesinin Yanında Kalan Erkekler				Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkekler				Genel											
	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %								
Anne Sağ Baba Sağ	5	10	32	64	7	14	44	88	-	-	9	18	2	4	11	22	5	41	9	55
Anne Sağ Baba Ölü	1	2	2	4	1	2	4	8	-	-	21	42	8	16	29	58	1	23	9	33
Anne Ölü Baba Sağ	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	4	8	3	6	8	16	1	4	3	8
Anne Ölü Baba Ölü	-	-	2	4	-	-	2	4	-	-	-	-	2	4	2	4	-	2	2	4
Toplam	6	12	36	72	8	16	50	100	1	2	34	68	15	30	60	100	7	70	23	100

$P=0.07= P>0.05$

Sd= 1

Çalışmamıza başlarken bireyin "Benlik Saygısı" üzerinde etkili olabilecek değişkenlerden birinde anne-babanın hayatta yada ölmüş olmaları şeklinde değişken olacağını varsaydık. Bu nedenle konuyu Tablo 17'de sayısal verilerle incelemeye çalıştık.

Ailesinin yanında kalan erkeklerin %88'inin anne-babası hayattadır. Buna karşın yetiştirme yurdunda kalanların ise annesi yaşayan babası yaşamayanlar (%58) daha çoğunluktadır. Görülüyor ki ailesinin yanında kalanların anne-babası yaşamaktadır. Yetiştirme yurdunda kalanların ise babası ölmüş olanlar ağırlıktadır.

Burada sayılarla benlik saygısına baktığımızda Anne-babası yaşayan gençlerde her iki grupta da orta benlik saygısı daha fazla göze çarpmaktadır. Ancak ailesinin yanında kalanlar (%64) daha fazladır. Erkeklerde genel olarak baktığımızda ise anne-babası hayatta olanların oranı %55'dir ve bunların %41 gibi önemli bir kısmı orta düzey benlik saygısına sahiptir. Yine annesi yaşayan babası ölmüş olanların oranı %33 ve bunların %23 gibi önemli bir kısmı orta düzey benlik saygısına sahiptir. Annesi ölmüş, babası yaşayanların oranı %2'dir ve önemli bir kısım (%4) orta düzey benlik saygısına sahip ve %3'ü yüksek düzey benlik saygısına sahiptir. Anne-babanın her ikisinde ölmüş olanların oranı %4'dür ve düşük benlik saygısına rastlanmamaktadır. Orta ve yüksek düzey benlik saygısı %2 ile eşit çıkmıştır.

Ancak ailelerin yanında kalmakta olan erkeklerin anne ve babası yaşayanların %10 gibi önemli bir kısmında düşük benlik saygısı bulunmuş, yetiştirme yurdunda kalan gençlerde ise düşük benlik saygısına rastlanmamıştır. Buna karşın orta ve yüksek benlik saygısına baktığımızda ise ailelerin yanında kalan ve anne-babası hayatta olan gençlerin %14'lük yüksek benlik saygısına karşın yetiştirme yurdunda kalmakta olan erkeklerin ancak %4'ünde yüksek benlik saygısına rastlıyoruz. Aradaki fark %10 gibi önemli bir farktır. Diğer durumlarda ise yetiştirme yurdunda kalmakta olanların benlik saygısı daha olumlu bir gelişim göstermektedir. Bunu şöyle açıklayabiliriz:

Yetiştirme yurdunda kalmakta olan gençlerin her ne kadar anne ve babaları hayatta olsalarda bu gençlerin onlardan uzakta ve ayrı yaşıyor olmaları, anne-babanın yaşamakta olması onların "Benlik Gelişimi" üzerinde etkili olmamaktadır. Bunlar anne-babasının korumasından çıkmış, devletin koruması altına girmişlerdir.

Destekleyici, esnek bir aile sistemi içinde genç, gerçekçi bir özerklik duygusuna ulaşır ve daha sonraki öğrenim hayatında akademik ve sosyal becerilerini geliştirebilir (Tufan, 1990, s. 36) demektedir. Tufan, 1990 yılında

yapmış olduğu bir çalışmasında gencin; ebeveynleri tarafından, aileye olan bağımlılıklarını sürdürmeleri istenen gençlerin, kendi benliklerini tamamlamada güçlük çektiklerini belirtmiştir.

Yine, Rosenberg (1965) ailenin yapısı açısından benlik saygısını incelediğinde, ayrı ve boşanmış ailelerin çocuklarında benlik saygısının daha düşük olduğunu bulmuştur. Anne ve babanın ölümünün benlik saygısını boşanma kadar etkilemediğini söyler (Tufan, 1993, s. 21).

Bu sonuçlar bizim çalışmamızı desteklemektedir. Ailelerinin yanında kalmakta olan ve anne-babası yaşıyanların, %10'unda düşük benlik saygısı görülmektedir. Bu durum; anne-babanın gençler üzerindeki aşırı baskısı ve gençleri her zaman kendileri gibi düşünmeye zorlamalarından kaynaklanmaktadır. Kısaca ailelere bağımlılığı devam eden gençlerde düşük benlik saygısı görülmektedir diyebiliriz.

Bunun yanında aileye bağımlılığı olmayan ve aile disiplininden uzak, her işini kendisinin yapmak zorunda olduğunu bilmekte olan yetiştirme yurdunda kalan gençlerde ise düşük benlik saygısı görülmektedir. Bu gençlerin, özzer olmaları ve yetiştirme yurtlarında görev yapmakta olan personelin yüksek öğrenimli olmaları ki bunlar aynı zamanda kuruluşlarda kalmakta olan gençlerin anne-babası durumundadırlar; benlik gelişimi üzerinde olumlu rol oynamaktadır. Ailelerin pasif, edilgen hale getirici tutumundan uzak olmaları bu sonucu doğuran etkenlerden sayılabilir.

Aile yapısının ve aile bütünlüğünün bireyin kişilik ve benlik gelişimi üzerinde etkili olacağına dair hipotezimizi, çıkan sonuçlar doğrulamaktadır.

Anne-babanın hayatta olma durumu; ailenin yapısının, toplumsal ve ekonomik niteliklerinin belirginleşmesi açısından önemli görülmektedir. Bu da çocuğun, yetişme ortamını yetiştirilme sürecini ve geleceğini etkilemektedir. Çalışmamızda yer alan yetiştirme yurdunda kalmakta olan gençlerin çoğu çok

küçük yaşlardan itibaren yuva ve yurtlarda kaldıklarını belirtmişler. Kurumlarda kalma süreleri ortalama 10-16 yıldır. Bu gençler anne-baba olarak kuruluşlarda çalışmakta olan yönetici ve diğer çalışanları kabul etmekte ve ev olarak da kuruluşu görmektedirler. Böylesi bir olgunun sonucunda çocuklar resmi olarak anne-babalarının durumlarını belirtmiş olsalarda, hepsi fiili olarak anneli-babalı sayılabilirler. Bu savımızı kuruluşlarda kalmakta olan çocukların söylemlerinde desteklemektedir. Örneğin : Müdür baba, müdür anne, abi, abla gibi sözleri sıkça kullanılmaktadır. Bu da bize bu gençlerin aile olarak, kurumu ve kurumda çalışmakta olanları gördüklerini göstermektedir.

Mead, benlik saygısının oluşmasında bireye karşı davranış biçiminde ifadesini bulan, diğer önemli insanların görüşlerinin en önemli belirleyici unsur olduğunu belirtmektedir (Tufan, 1993, s. 13). Yetiştirme yurtlarında da gençlere kendilerince önemli olan öğretmen ve idarecilerinin görüşleri onların daha olumlu benlik gelişimi sağlamalarına katkıda bulunmaktadır.

Çalışmamızın sonuçları $P=0.07$ düzeyinde önemli çıkmıştır. Sınır değerleri ise ($Sd=1$) çıkmıştır.

Bütün bu verilerin ışığında, yetiştirme yurdunda kalan erkeklerin anne daha çok bağımlı olduğunu ve annesi olmayan gençlerde düşük benlik saygısı görülmüştür (%2). Oysa yetiştirme yurdunda kalan erkeklerden anne-babası yaşayan, annesi yaşayan-babası ölmüş ve anne-babası ölmüş olanlarda düşük benlik saygısına rastlanmadı.

Ailelerinin yanında kalan erkeklerde ise babanın olmayışı ve aynı zamanda baskıcı, otoriter aile yapılarının benlik saygısını olumsuz yönden etkilediğini söyleyebiliriz.

Öyleyse anne-babanın hayatta olmasının yada her ikisinin ya da birinin hayatta olmayışı bireyin benlik saygısı üzerinde etkili olmaktadır diyebiliriz.

ANNE VE BABANIN MEDENİ DURUMU

Tablo 18: Anne-Babanın Medeni Durumuna Göre Erkeklerde Benlik Saygısı Dağılımı

Medeni Durumu	Ailesinin Yanında Kalan Erkekler				Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkekler				Genel										
	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %							
Birlikte Yaşiyor	5	10	33	66	8	16	46	92	-	-	4	8	2	4	5	12	37	10	52
Ayrı Yaşiyor	1	2	3	6	-	-	4	8	1	2	30	60	13	26	2	33	13	48	
Toplam	6	12	36	72	8	16	50	100	1	2	34	68	15	30	7	70	23	100	

P= 0.070= P>0.05

Sd= 0.48

Rosenberg ailenin yapısı açısından benlik saygısını incelemiş ayrı ve boşanmış ailelerin çocuklarında benlik saygısının daha düşük olduğunu bulmuştur (Tufan, 1993, s. 21).

Anne ve babası sağ olan gençlerin büyük çoğunluğunun anne ve babası birlikte yaşamaktadır. Bu gençlerimizin durumuna sayısal olarak baktığımızda;

Ailelerinin yanında kalan gençlerin durumuna baktığımız zaman %92'sinin anne babası birlikte yaşamaktadır. %8'inin anne-babası ayrı yaşıyor görünmekte ise de aslında bunların %6'sının ya annesi ya da babası yaşamamakta olanlardır ve %2'de her ikisinde yaşamayanlardır. Tablo 16'da ayrıntılı olarak görülmektedir. Bu gençlerin %10'unda düşük, %66'sında orta, %16'sında ise yüksek benlik saygısı görülmektedir. Bunun yanında anne-babası olmayan veya ayrı yaşayaların oranı %8 ve bunların %2'si düşük, %6'sı ise orta benlik saygısına sahiptir.

Yetiştirme yurdunda kalmakta olan gençlerin %12'sinin anne ve babası birlikte yaşamaktadır ve bunların %8'inde orta, %4'ünde de yüksek benlik saygısı görülmektedir. Düşük benlik saygısı bulunmamaktadır. Oysa anne ve

babası birlikte yaşamayanların oranı %88'dir ve %2 düşük, %60 orta, %26 yüksek benlik saygısı görülmektedir.

Ailelerinin yanında kalmakta olan gençler ile yetiştirme yurdunda kalmakta olan gençleri kıyaslayacak olursak:

Ailelerinin yanında kalmakta olan ve anne-babaları birlikte yaşayan erkeklerin oranı %92 iken yetiştirme yurdunda kalan erkeklerin aynı durumda olanların oranı %12'dir.

Ailelerinin yanında kalmakta olan ve anne-babası ayrı olanların oranı %8 iken yetiştirme yurdunda kalan ve anne-babası ayrı yaşayan gençlerin oranı %88'dir.

Ailelerinin yanında yaşamakta olan erkeklerin %12'si düşük benlik saygısına sahipken yetiştirme yurdunda yaşamakta olanlarda bu oran yalnızca %2'dir. Orta benlik saygısında yine ailelerinin yanındakilerde %72, yetiştirme yurdundakilerde %68'dir. Yüksek benlik saygısı ailelerinin yanında erkeklerde %16 iken yetiştirme yurdundaki erkeklerde bu oran %30 gibi önemli bir rakamdır. Fark $P > 0.05$ gibi bir oranda anlamlı çıkmıştır.

Erkek deneklerimizi genel olarak ele aldığımızda ise: Çalışmamıza katılan 100 erkekten 52'sinin anne ve babası birlikte yaşamakta, %48'inin de anne ve babası ayrı yaşamaktadır. Bu gençlerin birinci gruptakilerin %15'inde düşük, %37'sinde orta ve %10'unda yüksek benlik saygısı görülmüştür.

İkinci grupta olanların %2'sinde düşük, %33'ünde orta ve %13'ünde yüksek benlik saygısı görülmüştür. Bu sonuçlar aynı zamanda grup ortalamalarımızı da yansıtmaktadır. Grupta orta düzey benlik saygısı daha fazladır.

Bu durumda her iki grupta, anne-babası birlikte yaşasın ya da ayrı yaşasın, orta düzey benlik saygısı görülmektedir. Ancak ailesinin yanında kalan gençlerde anne babasının ayrı yaşaması düşük benlik sayısına neden olurken, yetiştirme yurdunda kalanlarda bu durum benlik saygısı üzerinde etkili olmamaktadır.

ARAŞTIRMAMIZA KATILAN GENÇLERİN AİLE YAPISI VE AİLELERİNİN OTURDUKLARI YER

Aile her zaman, her yerde ve bütün toplumlarda varolmuş, anne-baba ve çocuklardan oluşan, içinde ekonomik, sosyal ve kültürel etkinliklerin gerçekleştiği hukuki temele dayalı bir kurumdur.

İçmeli, Elazığ'da yapmış olduğu bir çalışmasında 11-13 yaşlarında çevrenin yapma, inşa etme etkisi, nesnelerin bireye olumlu yardımcı olma etkisi içerdiğini ve bireye çözüme varma imkanı verdiğini ortaya koymuştur (Elazığ, 1993, F.Ü. Sos.Bil.Ens. (1) 77-93, s. 90). Bu çalışmalar bireyin gelişimi üzerinde psikolojik, sosyal ve kültürel çevrenin ve ailenin çok büyük rol almakta olduğunu göstermektedir.

İnsanların kişilik yapısı, benlik oluşumu, bireyin içinde yaşamakta olduğu toplumun yapısı, aile yapısı, yaşadığı yerin köy ya da kent oluşu, anne-babanın ölmüş veya yaşıyor olması, birlikte yada ayrı yaşıyor olmaları ve aylık gelirleri gibi faktörlerin tümü etkileyici ve yönlendirici faktörler olarak yer almaktadırlar.

Coopersmith 1967 yılında, önadolesan döneminde olan 1748 genç üzerinde yapmış olduğu araştırmasında, benlik saygısının kişinin çevresine uyum sağlama biçimi ile yakından ilgili olduğunu belirtmektedir (Tufan, 1993, s. 16).

Rogers'a göre her insan çevreyle etkileşim sonucu, kendisi ile ilgili bir "Benlik İmajı" geliştirir. Bu imaj, hem özel olarak kişinin içinde büyüdüğü ailenin, hem de sosyal ortamın yargılarını tercihlerini, sınırlamalarını yansıtır (Tufan, 1993, s. 15) der.

Bütün bu açıklamaların ışığında biz de çalışmamızda bireyin benlik saygısı ile aile yapısı ve çevreyle olan ilişkilerini incelemeye çalışacağız.

Tablo 19: Ailelerin Oturdukları Yerlere Göre Gençlerin Benlik Saygısı Dağılımı

Yerleşim Yeri	Ailesinin Yanında Kalan Erkekler				Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkekler				Genel											
	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %								
Köy	1	2	8	16	-	-	9	18	-	-	12	24	6	12	18	36	1	20	6	27
İlçe	1	2	16	32	4	8	21	42	-	-	4	8	1	2	5	10	1	20	5	26
İl	4	8	12	24	4	8	20	40	1	2	18	36	8	16	27	54	5	30	12	47
Toplam	6	12	36	72	8	16	50	100	1	2	34	68	15	30	50	100	7	70	23	100

P= 0.018= P<0.05

Sd= 0.84

Çalışmamızda yer alan erkeklerin %27'sinin ailesi köyde oturmakta, %26'sının ailesi ilçede ve %47'sinin ailesi de ilde oturmaktadır. Bu genel olarak erkeklerin dağılımıdır. Bir de yetiştirme yurdunda kalanlarla ailesinin yanında kalanların dağılımına bakmak gerekir.

Ailesinin yanında kalan erkeklerin %18'inin ailesi köyde, %42'sinin ailesi ilçede ve %40'nın ailesi ilde oturmaktadır. Ailesinin yanında kalanların aileleri genelde ilçede ve ilde oturmaktadır. Ve bu ailelerden gelen gençler üç grupta da orta düzey benlik saygısı göstermişlerdir. Ancak, köyde oturan ailelerin çocuklarında yüksek benlik saygısına rastlanmazken ilçede ve ilde oturanların çocuklarında (%8) yüksek benlik saygısı görülmüştür.

Yetiştirme yurdunda kalan erkeklerin; %36'sının ailesi köyde %10'unun ailesi ilçede ve %54'ünün ailesi ilde oturmaktadır. Bu gençlerde de her üç grupta da orta düzey benlik saygısı yüksek çıkmıştır. Ancak ailesi köyde oturan

gençlerde düşük benlik saygısı bulunmazken, %12 yüksek benlik saygısı bulunmuştur.

Erkeklerle genel olarak bakıldığında da ailesi köyde oturanlar %20, ilçede oturanlarda %20 ve ilde oturanlarda %30 orta düzey benlik saygısı görülmektedir.

İnsanlarımız kentli-köylü gibi bir ikili ayırımı sık sık yapmaktadırlar. Ve köylülük veya köylü kavramının alaycı bir biçimde kullanılmakta olduğunu zaman zaman görmekteyiz. Bizde çalışmamızda, köy ve kent kavramının buralarda yaşamakta olan insanların benlik gelişimi ve kişilikleri üzerinde nasıl ve ne ölçüde etkili olduğunu araştırmaya çalıştık.

Şehirde oturanların sayısal çokluğu dikkat çekicidir. Ancak, çalışmamıza katılan gençlerin doğum yerlerini değil, şuanda ailelerinin oturmakta olduğu yeri sormuştuk. Gerek Elazığ ili ve Sivrice ilçesindeki deneklerimiz ve gerekse Harput Yetiştirme Yurdu ile Malatya Yetiştirme Yurdunda kalmakta olan deneklerimizin ailelerin oturdukları yerler farklı olmuştur. Ailelerinin yanında kalan gençlerin aileleri çocuklarını okutmak amacıyla köylerden şehire ve ilçeye göçetmektedirler. Yine kuruluşlarda kalan gençlerin aileleride çeşitli nedenleri köylerinden ayrılmaktadırlar.

Ekonomik yapının kabuk değiştirmekte olduğu bir dönemde birçok zorlukların yaşanmakta olduğu ve ailelerin çocuklarını günümüz şartlarında, kendi öz imkanlarıyla okutamadıkları için özellikle kızlarını okutmak gayesiyle yurtlara göndermektedirler. Yetiştirme yurdunda kalmakta olan kızların %42'sinin aileleri köyde oturmaktadır. Bu ailelerin kente yerleşmelerinin çok zor olduğuda aşikardır. Yine çalışmamızda yer alan gençlerin %47'lik önemli bir bölümünün aileleri şehirde oturmaktadır. Bu oran ailelerin yanında kalmakta olan gençlerde kendi içinde %40 genel içinde %20'lik bir bölümünün ailelerinin kentte oturduğunu bize verir. Yetiştirme yurdundaki gençlerin ise kendi içinde %54 genel içinde %27'lik bir bölümünün aileleri kentte oturmaktadır.

Bu durum, köylerdeki yetersiz ekonomik koşullardan dolayı köyden kente göçeden ailelerin, kentte yeterli ekonomik güce ulaşamadıklarından, kötü fizik koşullarda ve gecekondularda yaşamlarını sürdüren aileler, çocuklarını yuva ve yurtlara yerleştirmektedirler.

Ayrıca, çalışmamızı gerçekleştirdiğimiz Elazığ Harput Erkek Yetiştirme Yurdu ile Malatya Kız Yetiştirme Yurdu, çevre illerde hizmet etmektedir. Özellikle; Tunceli, Bingöl, Muş gibi illerden gelen gençleri barındırmaktadırlar. Yine bölgedeki terör olayları nedeniyle köyünü, kasabasını bırakıp kente gelen ailelerin; güç ekonomik şartlardan dolayıda çocuklarını yurtlara verdiklerini ve bu geçlerin ailelerinin oturduğu yer olarak kenti göstermelerinden dolayı kentte oturan aile sayısının normalden fazla çıkmasına neden olmuştur. Her ne kadar bu aileler kentte otursalar da yine köy yapısının özelliklerini taşımaktadırlar ve köyü kentte yaşamaya çalışmaktadırlar.

Yerleşim yerinin, bireyin benlik gelişimi üzerinde etkili olacağı tezimiz doğrulanmaktadır. Aileleri köyde oturmakta olan gençlerde düşük benlik saygısı bulunurken ve yüksek benlik saygısı bulunmazken aileleri ilçe ve ilde oturan gençlerde düşük benlik saygısının yanında yüksek benlik saygısı da bulunmaktadır. Yetiştirme yurdunda kalmakta olan gençlerin aileleri köylerde otursalarda, kendileri küçük yaşlardan itibaren uzun yıllar şehirde ve şehir ortamında yaşamaktadırlar. Zaten yurtlarda kalan gençlerin en yakın aileside kalmakta oldukları kuruluşlar olmaktadır ve bu kuruluşlarımızın da çoğu illerde bulunmaktadır.

Coopersmith'in 1967 yılında, önadolesan döneminde olan 1748 genç üzerinde yaptığı çalışmasındaki, benlik saygısının, kişinin çevresine uyum sağlama biçimi ile yakından ilgili olduğu şeklindeki bulguları (Tufan, 1993, s. 16) bizim çalışmamızda yer alan ve 12-15 yıldan beri yetiştirme yurt ve yuvalarında kalan gençlerin kaldıkları yetiştirme yurdu ortamına uyum sağladıklarını bu gençlerin, yalnızca %12'lik bir bölümünde düşük benlik saygısının görülmesi

bizi doğrulamaktadır. Yine elverişsiz şartlar ve ekonomik güçlükler içinde gecekondulu mahallelerinde oturmakta olan ailelerin çocuklarının %8'lik bir düşük benlik saygısı göstermeleri de bunun açık bir göstergesidir.

Demek ki şehirde yaşayıp şehirden soyutlanmış, olumsuz sosyal, kültürel ve ekonomik koşullarda yaşamak da bu düşük benlik saygısının nedenlerindedir. Bu sonuçlar bizim savımızı güçlendirmektedir.

Ailelerin oturdukları yerin, doğal olarak çocuklarının da kaldığı yer olduğunu ve yerleşim yerinin gençlerin benlik saygısı üzerinde etkili olduğunu ve bu etkinin oturulan yerle birlikte diğer çevresel ve sosyo-ekonomik koşullarla birlikte bir etki yarattığını, çevrenin kentleşmesi ve imkanların iyileşmesi hali yüksek benlik saygısı ve olumlu bir benlik gelişimine yolaçar diyebiliriz.

KARDEŞ SAYISI İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Kardeş sayısının bireyin benlik saygısı üzerinde etkili olup olmayacağını araştırmak amacıyla böyle bir soruyu anketimize koyduk. Biz kardeş sayısının bireyin benlik saygısı üzerinde etkili olacağı kanaatindeydik.

Tablo 20: Kardeş Sayısına Göre Erkeklerin Benlik Saygısı Gelişimi Dağılımı

Kardeş Sayısı	Ailesinin Yanında Kalan Erkekler				Yetiştirme Yurdunda Kalan Erkekler				Genel											
	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %								
1	1	2	1	2	-	-	2	4	-	-	3	6	2	4	5	10	1	4	2	7
2	1	2	8	16	1	2	10	20	1	2	6	12	1	2	8	16	1	14	2	18
3	2	4	7	14	2	4	11	22	-	-	9	18	2	4	11	22	2	16	4	22
4	-	-	11	22	4	8	15	30	-	-	9	18	4	8	13	26	-	20	8	28
5 ve daha çok	2	4	9	18	1	2	12	24	-	-	7	14	6	12	13	26	2	16	7	25
Toplam	6	12	36	72	8	16	50	100	1	2	34	68	15	30	50	100	7	70	23	100

Aralarda fazla boşlukların bulunması nedeniyle ki kare ve P'si bulunamamıştır.

Çalışmamıza katılan ailelerin yanında kalmakta olan erkeklerin %4'ünün bir kardeşi ver tek kardeş olan gençlerde yüksek benlik saygısına rastlanmamıştır. % 20'si iki kardeştir ve orta düzey benlik saygısı daha yüksek çıkmıştır. %22'si üç kardeştir ve bunlarda da orta düzey benlik sayısı daha yüksektir. %30'u dört kardeştir ve düşük benlik saygısı bulunmazken, orta düzey benlik saygısı daha yüksek çıkmıştır.

Çalışmamıza katılan gençlerin %24'ünün kardeş sayısı 5 ve daha fazladır. Bunlarında %4'ünde düşük, %18'inde orta, %2'sinde yüksek benlik saygısına sahiptir. Burada da orta benlik saygısı yüksek çıkmıştır.

Yetiştirme yurdunda kalan erkeklerin %10'unun bir kardeşi var ve düşük benlik saygısı bulunmazken, orta benlik saygısı daha yüksek çıkmıştır (%6). İki kardeşi olanların oranı %16 ve burada da orta düzey benlik saygısı (%12) fazla çıkmıştır. %22'sinin üç kardeşi bulunmakta ve burada düşük benlik saygısı bulunmazken (%18) orta benlik saygısı yüksek çıkmıştır. Yine %26'sinin dört kardeşi bulunmakta ve düşük benlik saygısı bulunmazken, (%18) orta benlik saygısı fazla çıkmıştır. %26'sinin beş ve daha fazla kardeşi bulunmaktadır ve %14 orta benlik saygısı %12 yüksek benlik saygısı bulunmuştur.

Yetiştirme yurdunda kalan erkeklerde, kardeş sayısının artması ile düşük benlik saygısı azalmakta ve yüksek benlik saygısı artmaktadır. Bunun nedenini ileride vereceğiz.

Erkekleri genel olarak değerlendirdiğimizde ise; %7'sinin bir kardeşi bulunmaktadır ve orta benlik saygısı fazladır. %18'inin iki kardeşi bulunmaktadır ve (%14) orta düzey benlik saygısı daha yüksektir. %22'sinin üç kardeşi bulunmakta ve (%16) orta düzey benlik saygısı yüksek çıkmıştır. %28'inin dört kardeşi bulunmaktadır ve düşük benlik saygısı bulunmazken, orta benlik saygısı (%20) yüksek çıkmıştır. %25'inin beş ve daha fazla kardeşi bulunmaktadır ve burada da orta benlik saygısı (%16) daha yüksek çıkmıştır. Burada kardeş sayısının artmasıyla benlik saygısının arttığını ve daha çok orta düzey benlik

saygısı gösterdiklerini söyleyebiliriz. Çünkü %7 düşük, %70 orta, %23'de yüksek benlik saygısı görülmektedir.

Ailelerinin yanında kalmakta olan erkeklerden bir kardeşi olanların oranı %4, yetiştirme yurdunda kalmakta olan gençlerin %10'unun bir kardeşi bulunmaktadır ve yetiştirme yurdunda kalmakta olan gençlerde düşük benlik saygısı bulunmazken, ailelerinin yanında kalmakta olan gençlerde %2'lik bir düşük benlik saygısı görülmektedir.

Ailelerinin yanında kalmakta olan erkeklerin %20'sinin iki kardeşi bulunmaktadır. Yetiştirme yurdunda kalmakta olan erkeklerin ise %16'sının iki kardeşi bulunmaktadır. Her iki grupta da %2 düşük benlik saygısı görülmektedir. Yüksek benlik saygısında %2'lik oranlarla yine denktir.

Üç kardeşi olanların sayısı her iki grupta da eşit ancak ailelerinin yanında kalmakta olanların %2'si düşük benlik saygısına sahipken, yetiştirme yurdunda kalmakta olan gençlerde düşük benlik saygısı görülmektedir.

Ailelerinin yanında kalmakta olan erkeklerin %30'unun dört kardeşi bulunmaktadır. Yetiştirme yurdundaki erkeklerin %26'sının dört kardeşi bulunmaktadır. Her iki grupta da düşük benlik saygısı bulunmamaktadır. Yüksek benlik saygısı puanları da %8'lik oranla eşittir.

5 ve daha fazla kardeşi bulunan gençlerin oranı şöyledir: Ailelerinin yanında kalmakta olanların oranı %24, yetiştirme yurdunda kalmakta olanların oranı %26'dır. Yine ailelerinin yanında kalmakta olanların %4'ünde düşük benlik saygısı bulunurken, yetiştirme yurdunda kalmakta olan erkeklerde düşük benlik saygısı bulunmadığı gibi %10'luk bir fazlalıkla yüksek benlik saygısı göstererek önemli bir fark göstermektedir.

Ailelerinin yanında kalmakta olan tek kardeşin aynı zamanda düşük benlik saygısına sahip olması dikkat çekicidir. Oysa tek çocuk daha iyi korunup

bakılır. Ancak çalışmalar göstermektedir ki, aşırı korumacılık ve baskı, çocukları sindirmektedir, sağlıklı ve etkin bir kişilik geliştirmelerine engel olmaktadır. Burada tek kardeşlerin düşük benlik saygısı daha iyi açıklamaktadır.

Aileler tek çocuk üzerinde aşırı duyarlı davranmaktadırlar. Hele bu erkek çocuksa daha bir itina ve bağlılıkla el bebek gül bebek büyütülmekte ve bireyin kendisini kanıtlanmasına, etkin olmasına imkan verilmediği gibi, kendisinin de birşeyleri yapabileceğine fırsatta tanınmamaktadır. Böylece genç, pasif, edilgin bir kişilik kazanmaktadır. Bizim çalışmamızda çıkan sonuçlar bu doğrultudadır.

Gerçekten de Anadolu'da erkek çocuk anne-babanın geleceğinin sigortasıdır. Bu nedendir ki hep erkek çocuk sahibi olunmak istenir. Yetiştirme yurtlarında da büyük kardeşlere birer sigorta gözüyle bakılmaktadır. Bunlar birbirine destek olmaktadır ve özgüven duygusu kazanmaktadırlar. Bu duygu bireyin kendini değerli bulmak anlamına gelen benlik saygısının, özellikle yetiştirme yurdunda kalan erkeklerde yüksek çıkmasına neden olarak gösterilebilir.

Ayrıca çok çocuklu olan ailelerde ailelerin aşırı baskısı hissedilmemekte ve bazı problemlerini gençler kendileri çözmek zorunda kalmaktadırlar. Böylece bu gençlerin kendilerinin de birşeyler yapabileceklerine inanmaları, öğrenmiş olmaları bu gençlerin benlik gelişimi üzerinde olumlu etkiler yapmaktadır.

Ailelerin yanında kalan gençlerin, kardeşleri kendilerine rakip görmeleri, ailelerin mal varlığında kendilerine ortak ve mirasçı görmeleri nedeniyle kardeş sayısı benlik saygısı üzerinde olumsuz etkide bulunmaktadır.

Oysa yetiştirme yurtlarında kalmakta olan gençlerde ise, kardeş sayısı arttıkça benlik saygısı puanı yükselmektedir. Bunun nedeni yetiştirme yurtlarındaki gençlerin kendi kardeşlerini birer mirasçı olarak değil, kendilerine bir destek, bir güvence olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır. Kardeş sayılarının artmasıyla toplum içinde kendilerini ve haklarını koruyabilmek için bir

destek olarak görmeleri, kendilerini güçlü ve güvenlik içinde görmelerinin yanında benlik gelişimi üzerinde de olumlu etkide bulunmaktadır.

Bütün bunların yanında bizim geleneksel toplumumuz içerisinde, ailelerin oy sayısı ve nüfuslarının yoğunluğu önemli bir yer tutmaktadır. Siyasetle uğraşanların kalabalık ailelere ve kabilelere çok fazla değer vermeleri ve onların destekleriyle varlıklarını koruyabileceklerini belirtmeleri, çok kardeşi olanların toplumda itibar görmelerine neden olmaktadır. Oy için de olsa kendilerine yaklaşılabileceğini bilerek, kendi kendilerini önemli ve güçlü görmektedirler. Bunların etkilerini ve yansımalarını Tablo 19'daki "Benlik saygısı puanları" üzerinde görmekteyiz.

**YETİŞTİRME YURDU VE
AİLESİNİN YANINDA
KALAN KIZLARA AİT
SONUÇLAR**

Ailesinin yanında kalan kızların %4'ü 20 yaşındadır. Yetiştirme yurdunda kalan kızlarında %4'ü 20 yaşındadır. Bu yaş grubunda ise ailesinin yanında kalan kızların %2 düşük ve orta benlik saygısı denktir. Buna karşın yetiştirme yurdundaki kızların tamamı orta benlik saygısına sahiptir. Ve her iki grupta da yüksek benlik saygısına rastlanmadı.

Ailesinin yanında kalan kızların %34'ü 21 yaşındadır, yetiştirme yurdunda kalan kızların %4'ü 21 yaşındadır, her iki grupta da orta benlik saygısı bulunurken ailesi yanında kalanlarda yurtda kalanlara oranla (%14), benlik saygısı daha yüksek çıkmıştır.

Gerek ailesinin yanında kalan kızlarda olsun ve gerekse yetiştirme yurdunda kalan kızlar olsun, benlik saygısı yaşa paralel olarak artış göstermiştir. Her iki grupta da yaş yükseldikçe düşük benlik saygısı ortada kalkıyor tabii ki puansal olarak erkekler kızlara nazaran daha fazla yüksek benlik saygısı göstermektedirler. Konuya ilişkin geniş açıklamalar 4. bölümde verilecektir.

Kızların durumuna genel olarak, baktığımızda ise; çalışmamızda yer alan kızların %52'si 17 yaşındadır ve %48'i orta benlik saygısı göstermiştir. %17'si 18 yaşında ve %14'ü orta benlik saygısına sahiptir. %7'si 19 yaşında ve %6'si orta benlik saygısına sahiptir. %4'ü 20 yaşında ve %3'ü orta benlik saygısına sahiptir. %19'u 21 yaşındadır ve bu yaş diliminde yüksek benlik saygısı orta düzey benlik saygısından (%10) daha yüksek çıkmıştır, düşük benlik saygısı ise bulunmamıştır. Bu sonuç, yaşın benlik saygısı üzerinde olumlu etkide bulunduğunu daha açık bir şekilde göstermektedir.

Ailesinin yanında kalan kızlarda yaş arttıkça yüksek benlik saygısında sayısal ve oransal olarak artmaktadır, oysa yetiştirme yurdunda kalan kızlarda ise yaşın artışı düşük benlik saygısını ortadan kaldırırken, orta benlik saygısında kümeleşmektedir.

AİLELERİN AYLIK GELİRLERİNE GÖRE KIZLARIN BENLİK SAYGISI DAĞILIMI

Tablo 22: Aylık Gelire Göre Yurt-Aile Yanında Kalan Kızlarda Benlik Saygısı
Dağılımı

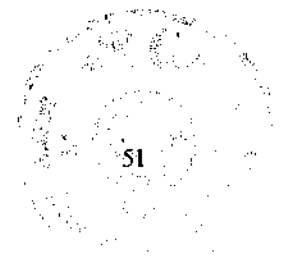
Ailesinin Aylık Geliri TL	Ailesinin Yanında Kalan Kızlar				Yetiştirme Yurdunda Kalan Kızlar				Genel																
	Düşük	%	Orta	%	Yüksek	%	Top.	%	Düşük	%	Orta	%	Yüksek	%	Top.	%	Düşük	%	Orta	%	Yüksek	%	Top.	%	
1 milyondan az	-	-	1	2	-	-	1	2	1	2	20	40	1	2	22	44	1	21	1	23					
1-3 milyon arası	1	2	8	12	3	8	10	20	1	2	10	20	-	-	11	22	2	18	3	21					
3-5 milyon arası	1	2	7	14	1	2	9	18	-	-	4	8	-	-	4	8	1	11	1	13					
5-7 milyon arası	-	-	9	18	3	6	12	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	3	12					
7 milyondan fazla	1	2	11	22	6	12	18	38	-	-	12	24	1	2	13	26	1	23	7	31					
Toplam	3	8	34	68	13	28	50	100	2	4	48	92	2	4	50	100	5	80	15	100					

Çalışmamıza katılan kızların ailelerinin aylık gelirlerine göre benlik saygısı dağılımları şöyledir.

Ailelerinin yanında kalmakta olan kızlardan ailelerinin aylık geliri birmilyondan az olanların oranı %2 dir ve tamamı orta benlik saygısına sahiptir. Yetiştirme yurdunda kalmakta olan kızlardan ailelerinin aylık geliri birmilyondan az olanların oranı %44 gibi önemli bir kısımdır ve bunların %2'sinde düşük benlik saygısı, %40'ında ortabenlik saygısı, %2'sinde de yüksek benlik saygısı görülmektedir. Ailenin yanında kalmakta olan kızlara oranla yetiştirme yurdunda kalan kızların önemli bir oranı birmilyondan az aylık gelire sahip ailelerin çocuklarıdır.

Aylık geliri 1-3 milyon arasında bulunan ve ailelerinin yanında kalan kızlarını oranı %20 dir. Bunların %2'sinde düşük benlik saygısı %12'sinde orta benlik saygısı, %6'sında yüksek benlik saygısı bulunurken, yetiştirme yurdunda kalmakta olan kızların oranı %22 dir ve %2'sinde düşük, %20'sinde orta benlik saygısı bulunmakta ve yüksek benlik saygısı ise bulunmamaktadır.

Aylık geliri 3-5 milyon arasında olan ailelerden, ailelerin yanında kalan kızların oranı %18'dir ve %2 düşük benlik saygısı, %14 orta benlik saygısı, %2 yüksek benlik saygısı bulunmaktadır, orta düzey benlik saygısı yüksek çıkmıştır.

KIZLARDA BENLİK SAYGISININ AİLELERİN AYLIK GELİR DİLİMLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Tablo 23: Ailelerin Aylık Geliri 1 Milyondan Az Olan Kızların Benlik Saygısı Dağılımı

Benlik Saygısı	Ailesinin Yanındaki Kızlar		Yetiştirme Yurdundaki Kızlar		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	-	-	1	2	1	2
Orta	1	2	20	40	21	42
Yüksek	-	-	1	2	1	2
Toplam	1	2	22	44	23	46

Ailesinin aylık geliri birmilyondan az olan ailesinin yanında kalan kızlarda orta benlik saygısına sahiptir. Yetiştirme yurdunda kalan kızlarında orta benlik saygısı daha fazla çıkmıştır(%20). Yalnız ailesinin yanında kalan kızlarda düşük benlik saygısı bulunmazken, yetiştirme yurdunda kalan kızlarda %2 düşük benlik sayısına rastlıyoruz.

Tablo 24: Ailelerinin Aylık Geliri 1-3 Milyon Arası Olan Kızlarda Benlik Saygısı Dağılımı

Benlik Saygısı	Ailesinin Yanındaki Kızlar		Yetiştirme Yurdundaki Kızlar		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	1	2	1	2	2	4
Orta	6	12	10	20	16	32
Yüksek	3	6	-	-	3	6
Toplam	10	20	11	22	21	42

Ailesiyle kalan ve yetiştirme yurdunda kalan kızların %12'sinin ailesinin aylık geliri 1-3 milyon arasındadır ve her iki gruptan orta benlik saygısı fazla çıkmıştır; ancak yetiştirme yurdunda kalanlarda (%20) daha fazla çıkmıştır.

Burada ailesiyle kalan kızlarda yüksek benlik saygısı bulunurken, yetiştirme yurdunda kalan kızlarda yüksek benlik saygısına rastlanmamaktadır.

Tablo 25: Ailelerinin Aylık Geliri 3-5 Milyon Arası Olan Kızlarda Benlik Saygısı Dağılımı

Benlik Saygısı	Ailesinin Yanındaki Kızlar		Yetiştirme Yurdundaki Kızlar		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	1	2	-	-	1	2
Orta	7	14	4	8	11	22
Yüksek	1	2	-	-	1	2
Toplam	9	18	4	8	13	26

Ailesinin aylık geliri 3-5 milyon arasında olan kızların oranı %26'dır. Bunun %18'i ailesi yanında kalanlar, %8'i yetiştirme yurdunda kalanlardır. Her iki grupta da orta düzey benlik saygısı bulunmaktadır ve yetiştirme yurdunda kalan kızlarda düşük ve yüksek benlik saygısı bulunmamaktadır. Ailesi yanındakilerde düşük ve yüksek benlik saygısına da rastlanmıştır.

Tablo 26: Ailelerinin Aylık Geliri 5-7 Milyon Arasında Olan Kızlarda Benlik Saygısı Dağılımı

Benlik Saygısı	Ailesinin Yanındaki Kızlar		Yetiştirme Yurdundaki Kızlar		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	-	-	-	-	-	-
Orta	9	18	-	-	9	18
Yüksek	3	6	-	-	12	6
Toplam	12	24	-	-	12	24

Yetiştirme yurdunda kalan kızlardan ailesinin aylık geliri 5-7 milyon TL. arasında olan kimse bulunmamaktadır. Ailesinin yanında kalanlarda ise düşük benlik saygısı bulunmazken, orta benlik saygısı daha fazla çıkmıştır. Yüksek benlik saygısında bulunmamaktadır.

Tablo 27: Ailelerinin Aylık Geliri 7 Milyondan Fazla Olan Kızlarda Benlik Saygısı Dağılımı

Benlik Saygısı	Ailesinin Yanındaki Kızlar		Yetiştirme Yurdundaki Kızlar		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Düşük	1	2	-	-	1	4
Orta	11	22	12	24	23	46
Yüksek	6	12	1	2	7	14
Toplam	18	36	13	26	31	62

Ailesinin aylık geliri 7 milyondan fazla olan kızların oranı %62'dir. Bunların %36'sı ailesi yanında kalanlardır, %26'sı yetiştirme yurdunda kalanlardır. Her iki grupta da orta benlik saygısı daha fazla çıkarken, yetiştirme yurdunda kalan kızlarda düşük benlik saygısı bulunmamaktadır. Ailesinin yanında kalan kızlarda ise yüksek benlik saygısı daha fazla çıkmaktadır(%12).

Bütün bu sonuçlar, kızlarda, ailelerin aylık gelirinin benlik saygısı ve benlik gelişimi üzerinde olumlu yönde yani ailenin aylık gelirinin yüksek olması kızların benlik saygısında yüksek çıkmasına neden olduğunu bize vermektedir. Öyleyse kızlarda, ailenin ekonomik geliri benlik sayısı üzerinde etki eklemektedir diyebiliriz.

Tablo 28: Öğrenim Durumu ile Benlik Saygısı İlişkisi (Kızlarda)

Öğrenim Durumu	Ailesinin Yanında Kalan Kızlar						Yetiştirme Yurdunda Kalan Kızlar						Genel							
	Düşük	%	Orta	%	Yüksek	%	Top.	%	Düşük	%	Orta	%	Yüksek	%	Top.	%	Düşük	Orta	Yüksek	Top.
İlkokul	-	-	2	4	-	-	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Ortaokul	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	24	48	-	-	25	50	1	24	-	25
Lise	3	6	31	62	13	26	47	94	1	2	18	36	1	2	20	40	4	49	14	67
Yüksekokul	-	-	1	2	-	-	1	2	-	-	4	8	1	2	5	10	-	5	1	6
Toplam	3	6	34	68	13	26	50	100	2	4	46	92	2	4	50	100	5	80	15	100

Öğrenim durumunun benlik saygısı üzerinde etkili olacağı varsayımından hareketle, öğrenim durumlarına göre benlik saygılarını incelemeye çalışacağız.

Konu geniş olarak erkeklere ait sonuçlar kısmında detaylı olarak incelenmiştir (bkz.sayfa 29).

Çalışmamızda yer alan kızlardan, okur-yazar olmayan ya da okur-yazar düzeyinde eğitim gören olmadığından tabloda ilkokul düzeyinden başlayarak sonuçları değerlendireceğiz.

Ailesinin yanında kalan kızların %4'ü ilkokulu okumuşken, yetiştirme yurdunda kalan kızların öğrenim düzeyi ortaokulda başlamaktadır yani yetiştirme yurdunda kalan kızlardan ilkokuldan sonra okula gönderilmeye bulunmamaktadır. Ailesinin yanındaki kızlardan da ortaokuldan sonra okutulmayan bulunmamaktadır. Demek ki aileler ortaokula gönderdikleri kızlarını mutlaka liseye göndermektedir, ancak eğer okutulmayacaklarsa bunu ilkokuldan sonra ortaokula göndermemekte yapmaktadırlar diyebiliriz. Tablo 28 bu şekildeki açıklamalarımızı doğrular mahiyettedir.

İlkokul öğrenimli kızlardan ailesinin yanında kalanlarda düşük ve yüksek benlik saygısı bulunmamakta, orta düzey benlik saygısı bulunmaktadır (%4) tamamı.

Yetiştirme yurdunda kalan, ortaokul öğrenimli kızlarda yüksek benlik saygısı görülmezken orta düzey benlik saygısı %48 en fazla çıkmıştır.

Ailesinin yanında kalan kızların %94'ü lise öğrenimli iken, yetiştirme yurdunda kalan kızların %40'ı lise öğrenimlidir. Yetiştirme yurdunda kalan kızların %50 gibi bir çoğunluğu ortaokul öğrenimlidir.

Ailesinin yanında kalan kızların %2'si yüksekokul öğrenimliyken, yetiştirme yurdunda kalan kızların %10'u yüksek öğrenimlidir.

İlkokul ve ortaokul öğrenim düzeyleri her iki grupta karşılaştıracak biçimde bulunmadığından onları tek tek yorumladık. Lise öğrenimli olan ve ailesiyle

kalan kızlar ile yetiştirme yurdunda kalan kızlarda orta düzey benlik saygısı bulunmuştur. Ailesinin yanında kalanlarda (%62) orta benlik saygısı daha fazla çıkmıştır. Yine ailesinin yanında kalan lise öğrenimli kızlarda %26 yüksek benlik saygısı görülürken, yetiştirme yurdunda kalan kızlarda bu oran çok düşük çıkmıştır (%2).

Yüksekokul düzeyinde öğrenim gören kızlarda en belirgin özellik her iki grupta da düşük benlik saygısının bulunmayışıdır. Her iki grupta da orta düzey benlik saygısı daha fazladır. Ancak yetiştirme yurdunda kalan kızlarda bu oran (%8) daha fazladır. Yüksek benlik saygısı ailesiyle kalan kızlarda bulunmazken yetiştirme yurdunda kalan kızlarda %2 yüksek benlik saygısı bulunmuştur.

Kızların durumuna genel olarak baktığımız zaman, öğrenim düzeyinin yükselmesiyle birlikte orta ve yüksek benlik saygısının da yükseldiğini görmekteyiz. Her iki grupta ilkokul ve ortaokul düzeyinde öğrenim gören kızlarda yüksek benlik saygısına rastlanmazken, lise ve yüksekokul öğrenim düzeyinde yüksek benlik sayısına rastlanmaktadır.

Yetiştirme yurdunda kalan kızların benlik gelişiminin daha yavaş olduğunu, bununla yurt kavramında kaynaklandığını yani ailesinin yanında kalan kızlarda benlik saygısı daha hızlı ve olumlu gelişmiştir diyebiliriz.

ANNE-BABANIN HAYATTA OLMA DURUMUNA GÖRE KIZLARIN BENLİK SAYGISI

**Tablo 29: Anne-Baba Sağ Ya Da Ölü Olmalarına Göre Kızlarda Benlik
Saygısı Dağılımı**

Anne- Babanın Durumu	Ailesinin Yanında Kalan Kızlar						Yetiştirme Yurdunda Kalan Kızlar						Genel							
	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %				
Anne Sağ Baba Sağ	3	6	33	66	11	22	47	94	1	2	11	22	-	-	12	24	4	44	11	69
Anne Sağ Baba Ölü	-	-	1	2	2	4	3	6	-	-	22	44	1	2	23	46	-	23	3	26
Anne Ölü Baba Sağ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	14	-	-	7	14	-	7	-	7
Anne Ölü Baba Ölü	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	6	12	1	2	8	16	1	6	1	8
Toplam	3	6	34	68	13	26	50	100	2	4	46	92	2	4	50	100	5	60	15	100

P>0.05

Sd=0.486

Çalışmamızda yer alan ve ailesinin yanında kalan kızların %94'ünün anne-babası yaşamaktadır. Yetiştirme yurdunda kalıpta anne-babası yaşayan kızların oranı ise %24'dür. Ailesinin yanında kalan kızların %6'sının ise annesi sağ, babası ölmüş olanlardır. Oysa yetiştirme yurdunda kalan kızların %46'sının annesi sağ, babası ölmüştür. Ailesinin yanında kalan kızlardan annesiz, annesiz ve babasız olan bulunmazken, Yetiştirme Yurdunda kalan kızlardan %14'ünün annesi yoktur, %16'sının hem annesi hemde babası yoktur.

Ailesinin yanında kalan ve anne-babası hayatta olan kızlarda orta düzey benlik saygısı yüksek çıkmıştır (%66), yetiştirme yurdunda kalan ve anne-babası hayatta olanlarda da orta düzey benlik saygısı görülürken, yüksek benlik saygısına rastlanmamış, oysa ailesi yanında kalan kızların %22'sinde yüksek benlik saygısı görülmüştür.

Annesi yaşayan babası yaşamayan ailesinin yanındaki kızlarda da düşük benlik saygısı görülmezken, yüksek benlik saygısı daha fazla çıkmıştır (%4). Yetiştirme yurdunda kalan kızlarda da düşük benlik saygısı bulunmamakta ve orta düzey benlik saygısı daha fazla çıkmıştır (%44).

Ailesinin yanında kalan kızlardan annesi ölmüş, babası yaşayan, anne-babası ölmüş olan bulunmamakta buna karşın yetiştirme yurdunda kalan kızlardan annesi ölmüş babası yaşayanların oranı %14'dür ve tamamı orta benlik saygısına sahiptir. Anne-babası ölmüş olanların oranı %16'dır ve %12'si orta düzey benlik saygısına sahiptir.

Görülüyor ki kızlarda ailesinin yanında kalanların anne-babası yaşayanlardan orta ve yüksek benlik saygısı daha fazla çıkmaktadır. Ailesiyle kalan kızlarda babanın ölümü benlik saygısı üzerinde olumsuz etki yapmamıştır. Yetiştirme yurdunda kalan kızlarda ise anne-babanın yaşıyor olması ve her ikisinde yaşamıyor olması bu kızların benlik saygısı ve benlik gelişimi üzerinde olumsuz yönde etki yapmaktadır diyebiliriz.

Kızların; anne-babanın hayatta olup olmamasına bağlı olarak benlik saygısı dağılımına baktığımızda ise; anne-babası hayatta olanların oranı %59'dur ve %44 orta benlik saygısı ile %11 yüksek benlik saygısı görülmektedir. Annesi yaşayan babası yaşamayanların oranı %26 ve düşük benlik saygısı görülmezken, orta düzey benlik saygısı daha yüksek çıkmıştır (%23). Annesi ölmüş babası yaşayanların oranı %7'dir ve tamamı orta benlik saygısına sahiptir. Anne-babası hayatta olmayanların oranı %8 ve en çok %6 orta düzey benlik saygısı görülürken, düşük ve yüksek benlik saygısına da rastlanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda, anne-babanın hayatta olma durumunun, kızların benlik gelişimi üzerinde, etkili olduğunu söyleyebiliriz. Bundan en iyi yetiştirme yurdunda kalan kızlara ait veriler açıklamaktadır. Anne-babası yaşayan, yetiştirme yurdunda kalan kızlarda yüksek benlik saygısı bulunmazken, ailesinin yanında kalan kızların %22 gibi önemli bir kısmında yüksek benlik saygısı görülmüştür. Yine yetiştirme yurdunda kalmakta olan kızların anne-babası yaşayanlarda düşük benlik saygısı görülmektedir. Bu da anne-babanın yaşıyor olmasından öte, çocuklarına ne kadar annelik-babalık

yaptıklarına ve görevlerini yerine getirdiklerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Anne-baba kızına bakmamış nedeni ne olursa olsun onu bir kuruma yerleştirmiştir. Bu da kızın kendini değersiz, olumsuz ve sevilmeyen biri olarak algılamasına ve dolayısıyla eksik hatta yetersiz kişilik ve benlik gelişimi göstermelerine neden olmaktadır.

Tufan'ın 1990 yılında yapmış olduğu bir çalışmada; destekleyici, esnek, bir aile sisteminin içinde, gençlerin, gerçekçi bir özerklik duygusuna ulaşacağı (Tufan, 1993,) şeklindeki sonucu bizim aile yapısının ve anne-babanın hayatta olma durumunun bireylerin benlik saygısı gelişimi üzerinde etkili olacağı şeklindeki tezimizi desteklemektedir.

Ailelerinin yanında kalmakta olan kızlarda gelecek kaygısı, yarınlarda neler yapacağını, kimin yanında kalacakları gibi soruları düşünmemeleri ya da düşünmek zorunda olmamaları onların kendilerine özgüven duymalarına neden olmaktadır. Burada, nasıl olsa ailem bana bakar, beni korur düşüncesi bu kızların kendine olan güvenlerini pekiştirmektedir.

Oysa yetiştirme yurdunda kalmakta olan kızlar bütün bu soruları kendilerine sormakta ve cevaplarını bulmak durumundadırlar. Zaten günümüzde sokaklar ve şehirler özellikle kadın ve kızlar için çok daha tehlikeli ve güvensizdir. Yetiştirme yurtlarında barınan kızların zorunlu bakım süreleri dolduğunda ve iş bulmaları halinde tek başlarına topluma açılmaktadırlar ve bunlar yapayalnızdırlar.

Bu kızların zorunlu bakım süresi (ki bu 2828 sayılı yasada yüksek öğrenime devam edenler hariç 18 yaş¹) dolduğunda ne yapacaksınız şeklindeki sorumuza, evlenip bir aile kurarım, bir iş bulabilirsem eğer ailem (akrabalarım) beni yanlarına alırsa gibi muğlak, şüpheli, kesin olmayan güvensiz yanıtları bu kızların yarınlar kaygısı duyduklarını ve böyle bir kaygıyı hep

¹ "2828 Sayılı yasanın 24-b maddesi yurtlardaki kızlardan hiç kimsesi olmayan ve çalışmayan, bir işe yerleştirilemeyen kızlar tüm masrafları kurumca karşılanmak üzere kuruluştaki çalışmak koşuluyla kalabilir'dir.

taşıdıklarını bize göstermektedir. Bunlar, yetiştirme yurdunda kalmakta olan genç kızların erkeklere ve ailelerinin yanında kalmakta olan kızlara oranla daha düşük benlik saygısı gösterdiklerini, bunda güvensizlik ve gelecek kaygısından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Anne-babanın yaşıyor olması benlik saygısını artırıcı bir unsurdur diyebiliriz.

AİLELERİNİN YERLEŞİM YERLERİYLE KIZLARIN BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Tablo 30: Ailelerin Yerleşimlerine Göre Kızların Benlik Saygısı Dağılımı

Yerleşim Yeri	Ailesinin Yanında Kalan Kızlar				Yetiştirme Yurdunda Kalan Kızlar				Genel											
	Düşük	%	Orta	%	Yüksek	%	Top.	%	Düşük	%	Orta	%	Yüksek	%	Top.	%				
Köy	-	-	2	4	-	-	2	4	2	4	18	36	1	2	21	42	2	20	1	23
İlçe	1	2	20	40	5	10	26	52	-	-	13	26	-	-	13	26	1	33	5	39
İl	2	4	12	24	8	16	22	44	-	-	15	30	1	2	16	32	2	27	9	38
Toplam	3	6	34	68	13	26	50	100	2	4	46	92	2	4	50	100	5	80	15	100

P= 0.018= P>0.05

Sd= 0.84

Bilimsel çalışmalar, yerleşim yerinin, iklimlerle birlikte, bireyin kişilik yapısı üzerinde önemli ölçüde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Çevre ve veraset, kişiliği belirleyen dominant faktörlerdir. Bu konuda Rogers; kişinin oluşturduğu imaj, kişinin içinde büyüdüğü ailenin ve sosyal ortamın yargılarını, tercihlerini ve sınırlamalarını yansıtır demektedir. Yine Coopersmith 1967 yılında önadolesan döneminde olan gençler üzerinde yaptığı araştırmasında, benlik saygısının kişinin çevresine uyum sağlama biçimiyle yakından ilgili olduğunu belirtmektedir (Tufan, 1993, s. 16).

Ailesinin yanında kalan kızlardan ailesi köyde oturanların oranı %4'dür ve tamamı orta düzey benlik saygısına sahiptir. Yetiştirme yurdunda kalanlardan ailesi köyde oturanların oranı %42 yani büyük çoğunluğu köyde oturan ailelerden gelmiştir. Bunlarda da %36'lık önemli bir bölümü orta düzey benlik saygısı göstermiştir.

Ailesi ilçede oturanlardan ailesi yanında kalanların oranı %52'dir ve %40 orta düzey benlik saygısına sahiptir. Yetiştirme yurdunda kalan kızların oranı %26 ve tamamı orta düzey benlik saygısına sahiptir.

Ailesi ilde oturan ve ailesinin yanında kalan kızların oranı %44 iken, yetiştirme yurdunda kalan kızlardan ailesi ilde oturanların oranı %32'dir. Her iki grupta da orta düzey benlik saygısı yüksek çıkarken, yetiştirme yurdunda kalan kızlarda orta benlik saygısı (%30) daha fazladır. Buna karşın ailesinin yanında kalan kızlardan ailesi ilde oturanların %16 gibi önemli bir kısmında da yüksek benlik saygısı görülmüştür.

Kızların durumuna genel olarak baktığımızda ise; ailesi köyde oturanların oranı %23'tür ve orta düzey benlik saygısı daha fazladır (%20). İlçede oturan ailelerden gelen kızların oranı %39'dur. Burada da orta düzey benlik saygısı %33 daha fazla çıkarken, yüksek düzey benlik saygısında köy ailesinden gelenlere nazaran %5 daha fazla çıkmıştır. İlde oturan ailelerden gelen kızların oranı %38'dir. Bunlarda da orta ve yüksek benlik saygısı yüksek çıkmıştır.

Görüldüğü ki, ailelerin oturdukları yer; doğal olarak bu yerler gencin yetiştiği yerdir, genç kızların benlik saygısı üzerinde etkili olmuştur. Kentte (il) yaşayanlarda benlik saygısının daha olumlu bir gelişim gösterdiğini yüksek benlik saygısına baktığımızda görürüz. Ailesinin yanında kalan kızlardan; ailesi köyde oturanlarda yüksek benlik saygısına rastlanmazken, ailesi ilçede oturanlarda %10'luk yüksek benlik saygısı bulunmuş, ailesi ilde oturanlarda ise %16 yüksek benlik saygısı görülmektedir. Burada yerleşim yerinin köyden-kente doğru değişmesiyle benlik saygısını yükselttiğinin bir göstergesidir.

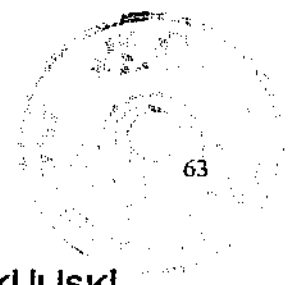
Yetiştirme yurdunda kalan kızlarda ise, ailesi köyde oturanlarda düşük benlik saygısı görülürken, ailesi ilçede ve ilde oturanlarda düşük benlik saygısı görülüyor ve yüksek benlik saygısı da göstermektedirler.

Yerleşim yerinin her iki grupta da benlik saygısı üzerinde etkisi olduğunu ancak her iki grupta da orta düzey benlik saygısının hakim olduğunu; köy ve kent ayrımının ailesiyle kalan kızlarda daha çok hissedildiğini ve bu gençlerin bundan daha çok etkilendiğini söyleyebiliriz.

Kızların durumuna genel olarak baktığımız zaman, ailesiyle kalan kızların, yetiştirme yurdunda kalan kızlardan daha olumlu bir benlik gelişimi gösterdiklerini, ailesinin yanında kalan kızların %26'sında yüksek düzey benlik saygısı bulunurken, yetiştirme yurdunda kalan kızlarda bu oran ancak %4'dür. Yani %22 oranında ailesiyle kalan kızlar daha fazla yüksek benlik saygısı göstermiştir. Her iki grupta da orta düzey benlik saygısı yüksek çıkmıştır. Ancak yetiştirme yurdunda kalanlarda bu oran daha fazladır.

Ailesiyle kalan kızların daha olumlu bir benlik gelişmelerinin nedeni; yarınlar kaygısı, güvensizlik, yalnız kalma, sokakta kalma gibi korkulardan uzak olmalarıdır. Aileleri onlar için birer sigortadır. Oysa yetiştirme yurdunda kalan bir kız bütün yaşadığımız korkuları yaşar ve bir güvenceleri de yoktur. Bunlarda benlik saygısının gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

**YETİŞTİRME YURDU ve
AİLESİ YANINDA KALAN
KIZ ve ERKEKLERE AİT
SONUÇLAR**

GENEL OLARAK YAŞ İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Tablo 31: Ailesi Yanındaki ve Yetiştirme Yurdundaki Gençlerde Benlik Saygısı Dağılımı

Yaş	Ailesinin Yanında Kalan Kız ve Erkekler				Yetiştirme Yurdunda Kalan Kız ve Erkekler				Genel							
	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	%	Orta %	%	Yüksek %	%	Top. %	%
17	7	46	6	59	2	44	7	53	9	4.5	90	45	13	6.5	112	56
18	1	12	4	17	1	15	4	20	2	1	27	13.5	8	4	37	18.1
19	-	2	-	2	-	17	5	22	-	-	19	9.5	5	2.5	24	12
20	1	2	1	4	-	2	-	2	1	0.5	4	2	1	0.5	6	3
21	-	8	10	18	-	2	1	3	-	-	10	5	11	5.5	21	10.5
Toplam	9	70	21	100	3	80	17	100	12	6	150	75	38	19	200	100

P= 0.121= P>0.05

Sd= 0.482

Tablo 31 incelendiğinde çalışmamızda yer alan ve ailesinin yanında kalan gençlerin %59'u 17 yaşındadır. Her iki grupta da 17 yaş diliminde bulunanlar çoğunluktadır. Her iki grupta da orta düzey benlik saygısı daha yüksek çıkmıştır (%46 - %44). 17 yaşındaki tüm gençlerin oranı %56 dır ve burada da orta düzey benlik saygısı yüksek çıkmaktadır (%45) grup ortalamaları genel ortalamalarıyla çok yakın bir dağılım arzetmiştir.

Çalışmamıza katılan 18 yaş grubu gençlerden, ailesiyle kalanların oranı %17, yetiştirme yurdunda kalanların oranı %20'dir. Yine her iki grupta orta düzey benlik saygısı yüksek çıkarken, yüksek benlik saygısı oranları da (%4'le) eşit çıkmıştır. Bu yaş dilimindeki gençlerin tamamının oranı %18.5 dir ve orta benlik saygısı ile yüksek benlik saygısı daha fazla çıkmıştır.

19 yaş grubunda bulunan ailesiyle kalan gençlerin oranı %2'dir ve tamamı orta benlik saygısına sahiptir. Yetiştirme Yurdunda kalanların oranı %22 dir ve orta benlik saygısı daha yüksek çıkarken, her iki grupta düşük benlik saygısına rastlanmadı. 200 gencin %12'si 19 yaşındadır ve bu yaş grubunda da orta düzey benlik saygısı daha yüksek çıkmıştır.

20 yaş grubunda bulunan ve ailesiyle kalanların oranı %4'dür. Yetiştirme yurdunda kalanların oranı ise %2'dir. Her iki grupta da diğer yaş gruplarında olduğu gibi orta düzey benlik saygısı daha fazla çıkmıştır. 20 yaş grubunun genel içindeki oranı %3'dür ve orta düzey benlik saygısı daha fazladır.

21 yaş grubunda bulunan gençlerden ailesiyle kalanların oranı %18'dir. Yetiştirme Yurdunda kalanların oranı ise %3'dür. Yüksek düzey benlik saygısı (%10) daha fazla çıkarken, yetiştirme yurdunda kalanlarda orta düzey benlik saygısı fazla çıkmıştır. Tamamı ele alındığında ise, gençlerin %10.5'i 21 yaşındadır ve yüksek düzey benlik saygısı 0.5 oranla orta düzeyden daha fazla çıkmıştır. Bu yaş grubunda da düşük benlik saygısı bulunmamıştır.

Yaş bağımsız değişkeninin, bağımlı değişken "benlik saygısı" üzerinde etkili olduğunu görmekteyiz. Ancak ailesiyle kalan gençlerde olayları kavrama geliştikçe ve yaş büyüdükçe benlik saygısı azalırken, hatta kalmazken yüksek düzeyde benlik saygısında yükselme olurken; yetiştirme yurdunda kalan gençlerde anlama ve kavrama düzeyi yaşla birlikte gelişip arttıkça düşük benlik saygısı ortadan kalkarken yüksek benlik saygısında da azalma olmaktadır. Öyleyse yurt kavramının ya da yetiştirme yurdunda kalmış olmak gençlerin topluma girmeye hazırlandıkları sırada onların benlik saygısı üzerinde olumsuz etkide bulunduğunu ve yaşın artışının benlik saygısı üzerinde genel olarak olumlu etkide bulunduğunu söyleyebiliriz.

GENEL OLARAK ÖĞRENİM DURUMU İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Tablo 32: Öğrenim Durumuna Göre Aile ve Yetiştirme Yurdundaki Gençlerde Benlik Saygısı Dağılımı

Öğrenim Durumu	Ailesinin Yanında Kalan Kız ve Erkekler				Yetiştirme Yurdunda Kalan Kız ve Erkekler				Genel							
	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %
İlkokul	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	2	1
Ortaokul	-	1	-	1	2	29	-	31	2	1	30	15	-	-	32	16
Lise	9	66	21	96	1	46	16	63	10	5	112	56	37	18.5	159	79.5
Yüksekokul	-	1	-	1	-	5	1	6	-	-	6	3	1	0.5	7	3.5
Toplam	9	70	21	100	3	80	17	100	12	6	150	75	38	19	200	100

P < 0.05

Sd= 0.408

Çalışmamızın başlangıcında öğrenim durumunda benlik saygısı üzerinde etkili olacağı varsayımıyla hareket ederek konuyu inceledik. Çalışmamıza katılan gençlerden okur-yazar olmayan bulunmadığından öğrenim durumu tablosu ilkokul düzeyinde başlatılmıştır.

Ailesiyle kalan gençlerin öğrenim durumları ilkokul düzeyinde başlarken, Yetiştirme Yurdunda kalan gençlerde öğrenim düzeyi ortaokuldan başlamaktadır. İlkokul öğrenimli ailesi yanındaki gençlerin oranı %2'dir ve tamamı orta düzey benlik saygısına sahiptir.

Ortaokul düzeyinde öğrenim görenlerde, ailesiyle kalanların oranı %1'iken, Yetiştirme Yurdunda kalan gençlerin %31'i ortaokul düzeyinde öğrenim görmüştür. Her iki grupta yüksek benlik saygısı bulunmazken, orta düzey benlik saygısı yüksek çıkmıştır. Bunun yanında Yetiştirme Yurdunda kalanlarda %2 düşük benlik saygısı bulunmuştur.

Ailesiyle kalan gençlerin %96'sı lise düzeyinde öğrenim görmüştür ve en fazla (%66) orta düzey benlik saygısı bulunurken %21'de yüksek benlik saygısı göstermişlerdir. Yetiştirme Yurdunda kalan gençlerin %63'ü lise düzeyinde

öğrenim görmüştür. Bunlarda da yine en fazla orta düzey benlik saygısı (%46) bulunurken %16'da yüksek benlik saygısı görülmüştür yine her iki grupta da orta ve yüksek benlik saygısı yüksek çıkmıştır.

Genel olarak ortaokul ve lise düzeyine baktığımızda da %15, %56 orta düzey benlik saygısı görülmektedir. Ortaokulda yüksek benlik saygısı görülmezken, lisede %10.5 düzeyinde yüksek benlik saygısı görülmektedir.

Yüksekokul düzeyinde öğrenim görenlere baktığımızda ise; ailesiyle kalan gençlerin ancak %1'i yüksekokul öğrenimi görmüşken bu oran yetiştirme yurdunda kalanlarda %6'dır. Her iki grupta da düşük benlik saygısına rastlanmazken, orta düzey benlik saygısı daha yüksek çıkmıştır. Genelde de gençlerin %3.5'i yüksekokul düzeyinde öğrenim görmüştür ve bunlarda düşük benlik saygısı bulunmamakta, orta ve yüksek düzey benlik saygısı bulunmaktadır. Orta düzey benlik saygısı daha fazladır (%3). Sonuçlarımız $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı çıkmıştır.

Öğrenim durumu yükseldikçe yüksek benlik saygısı da her iki grupta yükselmektedir. Öyleyse öğrenim durumu değişkeninin benlik saygısı üzerinde doğrudan etkili olduğunu diğer bölümlerde de ortaya koyduğumuz gibi, yetiştirme yurdunda ve Ailesi yanında kalan gençlerden fark göstermeden her iki grupta da öğrenim düzeyinin yükselmesi olumlu benlik gelişimine ve dolayısıyla yüksek benlik saygısı oluşumuna olumlu yönde etki ettiğini görmekteyiz. Öğrenim durumu bireyin kendine olan öz güvenini arttırdığı için bu sonuç çıkmıştır.

GENEL OLARAK AİLENİN AYLIK GELİRİ İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Tablo: 33 Ailelerin Aylık Gelirine Göre Ailesi ve Yetiştirme Yurdunda Kalan
Gençlerde Benlik Saygısı Dağılımı

Aylık Gelir	Ailesinin Yanında Kalan Kız ve Erkekler				Yetiştirme Yurdunda Kalan Kız ve Erkekler				Genel							
	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük	%	Orta	%	Yüksek	%	Top.	%
1 Milyondan az	1	3	1	5	1	36	10	47	2	1	39	19.5	11	5.5	52	26
1-3 Milyon	4	10	3	17	2	18	3	23	6	3	28	14	6	3	40	20
3-5 Milyon	1	18	1	20	-	11	2	13	1	0.5	29	14.5	3	1.5	33	16.5
5-7 Milyon	-	15	7	22	-	3	1	4	-	-	18	9	8	4	26	13
7 Milyondan fazla	3	24	9	36	-	12	1	13	3	1.5	36	18	10	5	49	24.5
Toplam	9	70	21	100	3	80	17	100	12	6	150	75	38	19	200	100

P= 0.100

Sd= 0.243

Çalışmamızda yetiştirme yurdunda kalan ve ailesiyle kalan kız ve erkeklerin benlik saygısı dağılımlarını ayrı ayrı inceledik. Burada Yetiştirme Yurdu ve Aile kavramlarına bağlı olarak gençlerin benlik saygısını inceleyeceğiz.

Ailesiyle kalan kız ve erkeklerin %5'inin ailesinin aylık geliri birmilyondan azdır ve orta düzey benlik saygısı %3 daha fazladır. Yetiştirme yurdunda kalan kız ve erkeklerden ailesinin aylık geliri birmilyondan az olanların oranı %47 dir. Ekonomik durumu iyi olmayan ailelerin çocukları yurtlarda kalıyor diyebiliriz. Bu gençlerde de orta düzey benlik saygısı %36 daha fazla çıkmıştır. Yüksek benlik saygısı da yetiştirme yurdunda kalan gençlerde yüksek çıkmıştır (%10).

Ailesinin aylık geliri 1-3 milyon TL. arasında olan ve ailesiyle kalan gençlerin oranı %17 iken bu oran yetiştirme yurdunda kalanlarda %23'dür. Yine her iki grupta da orta düzey benlik saygısı daha fazla çıkmıştır.

Ailesiyle kalan gençlerin %20'sinin ailesinin aylık geliri 3-5 milyon TL. arasındadır. Yetiştirme yurdunda kalan gençlerin oranı %13'dür. Her iki grupta orta düzey benlik saygısı fazla bulunmuştur. Yetiştirme yurdunda kalan

gençlerden bu gruptakilerde düşük benlik saygısı görülmezken, ailesiyle kalanlarda %1 düşük benlik saygısı görülmüştür.

Aylık geliri 5-7 milyon TL. arasında olan ailelerden gelen ve ailesiyle kalan gençlerin oranı %22 iken, yetiştirme yurdunda kalan gençlerin ancak %4'ünün ailesinin aylık geliri bu dilimler arasındadır. Burada her iki grupta da düşük benlik saygısına rastlanmamıştır. Her iki grupta da orta düzey benlik saygısı daha fazla çıkmıştır.

Ailesiyle kalan gençlerin %36'sının ailesinin aylık geliri 7 milyondan fazladır. Burada da orta düzey benlik saygısı daha fazla çıkarken, yüksek benlik saygısı da yüksek çıkmıştır. Yetiştirme yurdunda kalan gençlerden, ailesinin aylık geliri 7 milyondan fazla olanların oranı %13'tür ve orta düzey benlik saygısı daha fazla (%12) çıkmıştır.

Aileleriyle kalan gençlerde (Kız-Erkek) ailenin aylık gelirin benlik saygısı üzerinde etkili olduğunu görmekteyiz. Ailenin aylık gelirin artmasına paralel yüksek benlik saygısında da sayısal artış gözlenmektedir (Bkz. Tablo: 33). En alt ekonomik gelire sahip ailelerden başlayarak yüksek benlik saygısı %1, %3, %1, %7, %9 olarak artış göstermiştir. Bu da bize ailesiyle kalan gençlerde ailenin ekonomik durumuyla çocuğun benlik saygısı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Yetiştirme yurdunda kalan gençlerde de ailenin aylık geliri benlik saygısı üzerinde etkili olsaydı da bu etki ailesiyle kalan gençlerdekinin tersi bir ilişkidir.

Ailesinin aylık geliri düşük olan, yetiştirme yurdunda kalan kız ve erkeklerde yüksek benlik saygısı puanı daha yüksekken ailenin aylık geliri arttıkça yüksek benlik saygısında da azalma olmaktadır (Bkz. Tablo: 33). En düşük aylık gelirden başlayarak yetiştirme yurdunda kalan gençlerde yüksek benlik saygısı %10, %3, %2, %1, %1 şeklinde yükselen aylık gelirin tersine

azalmaktadır. Yani ailesiyle kalan gençlerde ailenin aylık geliriyle benlik saygısı arasında doğru bir orantı varken, Yetiştirme Yurdunda kalanlarda ters bir orantı vardır.

Bunun sebebi; genelde ekonomik yetersizlikler, anne-babanın birinin veya her ikisinin ölümü gibi nedenlerden dolayı genç ve çocuklar yurtlara yerleştirilmektedirler. Oysa ailesinin ekonomik durumu iyi olup kendisini yurda yerleştirmiş ailelere karşı gençte olumsuz bir tepki gelişmektedir. Genç ailemin maddi durumu iyi ama beni yurda yerleştirmiş, demekki ailem beni sevmiyor, ben kötü bir çocuğum, ailem beni istemiyor gibi duygu ve düşüncelere kapılmaktadırlar. Bu gibi düşünceler, ekonomik durumu yüksek olan ailelerden gelen ve yurtlarda kalan gençlerde olumsuz bir benlik gelişimi oluşmasına neden olmaktadır. Sonuçlar $p=1.00$ düzeyinde yani $p>0.05$ anlamlı çıkmıştır.

Ailenin aylık gelirinin benlik saygısı üzerindeki etkisini genel olarak incelediğimizde ise; birmilyondan az aylık gelire sahip ailelerin çocuklarının oranı %26'dır ve bunlar %19.5 gibi önemli bir kısmı orta düzey benlik saygısına sahiptir. Aylık geliri 1-3 milyon TL. arasında olan ailelerden gelen gençlerin oranı %20'dir ve burada da orta düzey benlik saygısı hakimdir. Aylık geliri 3-5 milyon TL. arasında olan ailelerden gelenlerin oranı %16.5 dir ve 14.5'i orta düzey benlik saygısına sahiptir. %13'ünün ailesinin aylık geliri 5-7 milyon TL. arasındadır ve bu grupta düşük benlik saygısı görülmezken %9 orta düzey benlik saygısı fazladır. 7 milyondan fazla aylık gelire sahip olan ailelerin çocuklarının oranı %24.5 dir ve orta ve yüksek düzey benlik saygısı daha fazla çıkmıştır.

Görülüyor ki ailenin ekonomik durumu (aylık gelir) yükseldikçe düşük benlik saygısı azalmakta orta ve yüksek benlik saygısı artmaktadır.

GENEL OLARAK AİLELERİN YERLEŞİM YERLERİ İLE GENÇLERİN BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

**Tablo: 34 Ailelerin Yerleşim Yerine Göre Ailesiyle ve Yetiştirme Yurdunda Kalan
Gençlerde Benlik Saygısı Dağılımı**

Yerleşim Yeri	Ailesinin Yanında Kalan Kız ve Erkekler				Yetiştirme Yurdunda Kalan Kız ve Erkekler				Genel							
	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük	%	Orta	%	Yüksek	%	Top.	%
Köy	1	10	-	11	2	30	7	39	3	1.5	40	20	7	3.5	50	25
İlçe	2	36	9	47	-	17	1	18	2	1	53	26.5	10	5	65	32.5
İl	6	24	12	42	1	33	9	43	7	3.5	57	28.5	21	10.5	85	42.5
Toplam	9	70	21	100	3	80	17	100	12	6	150	75	38	19	200	100

P= 0.121= P>0.05

Sd= 0.482

Tablo: 34, Yerleşim yerinin, Yetiştirme Yurdunda kalanlar ile ailesiyle kalanların benlik saygısı üzerindeki etkilerini bize vermektedir.

Ailesiyle kalan gençlerde ailesi köyde oturanların oranı %11'dir. Bu gençlerde yüksek benlik saygısı bulunmazken %10 orta düzey benlik saygısı görülmüştür. Yetiştirme Yurdunda kalanlarda ailesi köyde oturanların oranı %39'dur ve orta düzey benlik saygısı daha fazla (%30) çıkarken ikinci sırada yüksek benlik saygısı görülmüştür.

Ailesiyle kalan gençlerden ailesi ilçede oturanların oranı %47 iken bu oran Yetiştirme Yurdunda kalan gençlerde %18'dir. Yine her iki grupta da orta düzey benlik saygısı görülürken, yetiştirme yurdunda kalan gençlerden ailesi ilçede oturanlarda düşük benlik saygısı görülmemiştir.

Ailesi ilde oturan ve ailesiyle kalan gençlerin oranı %42 iken ailesi ilde oturup Yetiştirme Yurdunda kalan gençlerin oranı %43'dür. Yine her iki grupta orta düzey benlik saygısı fazla çıkarken, yetiştirme yurdunda kalanlarda orta düzey benlik saygısı, ailesiyle kalan gençlerde ise yüksek benlik saygısı fazla çıkmıştır. Çıkan sonuçlar $p=0.018$ yani $p<0.05$ düzeyinde anlamlı çıkmıştır.

Ailelerin yerleşim yeri gençlerin benlik saygısı üzerinde etkili olmaktadır. Ailesiyle kalıp, ailesi köyde oturan gençlerde yüksek benlik saygısı görülmezken ailesi ilçede oturanlarda %9, ilde oturanlarda ise %12 yüksek benlik saygısı görülmüştür. Buda bize ailesiyle kalan gençlerde ailenin oturduğu yerin bireyin (gencin) benlik saygısı üzerinde pozitif yönde etkili olduğunu göstermektedir. Kentte yaşamak benlik saygısı üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır.

Yetiştirme yurdunda kalan gençlerin büyük çoğunluğunun aileleri köyde ve ilde oturuyor. Aynı şekilde burada da kent kavramı, kent yaşamı benlik saygısı üzerinde olumlu etkide bulunmuştur.

Genel olarak baktığımızda ise, gençlerin %25'inin ailesi köyde oturmaktadır, %32.5'inin ilçede ve %42.5'inin ailesi de ilde oturmaktadır. Demekki çalışmamıza katılan tüm gençler ele alındığında ailelerin çoğunluğu (%42.5'i) ilde oturmaktadır ve köyden il'e doğru gidildikçe orta ve yüksek benlik saygısında artma olmaktadır. Orta benlik saygısı ailesi köyde oturanlarda %20, ilçede oturanlarda %26.5, il de oturanlarda %28.5 şeklinde artarken yüksek benlik saygısında aynı şekilde köyde oturan ailelerden gelenlerden %3.5, ilçede oturan ailelerden gelenlerde %5 ve ve ilde gelenlerde %10 gibi gözle görülür önemli bir artış görülmüştür. Bu tür sayısal verilerde bize yerleşim yerinin köyden kente doğru gidildikçe çocuklarda özgüven duygusunu ve benlik saygısını olumlu yönden etkilediğini söyleyebiliriz.

ANNE-BABANIN HAYATTA OLMA DURUMLARINA GÖRE BENLİK SAYGISI GELİŞİMİ

**Tablo: 35: Anne ve Babanın Ölmüş ya da Sağ Oluşlarına Göre Yetiştirme
Yurdu ve Ailesiyle Kalan Gençlerde Benlik Saygısı Dağılımı**

Anne-Babanın Hayatta Olma Durumu	Ailesinin Yanında Kalan Kız ve Erkekler				Yetiştirme Yurdunda Kalan Kız ve Erkekler				Genel							
	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %	Düşük %	Orta %	Yüksek %	Top. %
Anne-Baba Sağ	8	65	18	91	1	20	2	23	9	4.5	85	42.5	20	10	114	57
Anne Sağ Baba Ölü	1	3	3	7	-	43	9	52	1	0.5	46	23	12	6	59	29.5
Anne Ölü Baba Sağ	-	-	-	-	1	11	3	15	1	0.5	11	5.5	3	1.5	15	7.5
Anne-Baba Ölü	-	2	-	2	1	6	3	10	1	0.5	8	4	3	1.5	12	6
Toplam	9	70	21	100	3	80	17	100	12	6	150	75	38	19	200	100

P= 0.391

Sd= 0.865

Çalışmamızda birden fazla bağımsız değişkenden yola çıkarak benlik saygısı ve benlik gelişimi üzerindeki etkilerini bulmaya çalıştık. Bu değişkenlerimizden biri de, anne ve babanın yaşayıp yaşamamasıdır.

Çalışmamızda yer alan gençlerden ailesiyle kalanların %91'inin anne ve babası hayattadır ve bunların %65 gibi önemli bir kısımda orta düzey benlik saygısı fazla çıkarken, ikinci sırada da yüksek benlik saygısı görülmüştür. Yetiştirme Yurdunda kalan öğrencilerden anne ve babası yaşayanların oranı %23'dür ve orta düzey benlik saygısı daha fazla çıkmıştır (%20).

Ailesiyle kalan gençlerden %7' sinin annesi yaşıyor, babası yok ve burada orta ve yüksek benlik saygısı düzeyleri %3 ile eşit çıkmıştır. Yetiştirme Yurdunda kalanların %52 gibi önemli bir kısmının yalnız annesi hayattadır ve bu gençlerde düşük benlik saygısı görülmezken, orta düzey benlik saygısı daha fazla çıkmıştır.

Ailesiyle kalan gençlerden annesi ölmüş babası hayatta olan kimse bulunmazken, Yetiştirme Yurdunda kalanlarda bu oran %15'dir ve yine orta düzey benlik saygısı (%15) daha fazla çıkmıştır.

Ailesiyle kalan gençlerden anne ve babası hayatta olmayanların oranı %2'dir ve tamamı orta düzey benlik saygısına sahipken, düşük ve yüksek benlik saygısına rastlanmamıştır. Yetiştirme yurdunda kalanların %10'unun anne ve babası yaşamamakta ve orta düzey benlik saygısı daha fazla (%6) çıkmıştır sonuçlar $p>0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablodan da anlaşıldığı gibi ailesiyle kalan gençlerin anne ve babası, hayattadır. Oysa yetiştirme yurdunda kalan gençlerin çok azının anne-babası hayattadır. Annesi yaşayanlarda benlik saygısı daha az olumsuz yönden etkilenmiştir. Oysa babanın ölümü anne kadar etkili olmamıştır. Ailesinin yanında kalan gençlerde anne-babadan birinin olmayışı yüksek benlik saygısını olumsuz yönden etkilerken, yetiştirme yurdunda kalanlarda anne ve babanın yaşıyor olması benlik saygısını olumsuz yönden etkilememektedir. Çünkü yaşayan nne-baba çocuğuna bakmayıp ama yurda vermiştir bu da genci psikolojik olarak derinden etkilemiştir. Bu etkileme gençte olumsuz benlik gelişimine yol açmaktadır.

Genel olarak baktığımızda da anne-babası yaşayanların %10'nunda yüksek benlik saygısı görülürken, annesi yaşayanlarda %6, babası yaşayanlar ve her ikisi yaşamayanlarda %5'dir. Demekki annenin ölümü babaya nazaran gençte daha fazla olumsuz bir durum yaratmaktadır. Orta düzey benlik saygısı daha fazladır ancak yine yüksek benlik saygısındaki sırayı takip ederek düşmektedir (%42.5, %23, %5.5, %4 gibi). Öyleyse anne ve babanın hayatta olması gençlerin benlik saygısı üzerinde etkili olmaktadır diyebiliriz.

GRUPLARA GÖRE BENLİK SAYGISI DAĞILIMI

Tablo: 36 Genel Olarak Grupların Benlik Saygısı Dağılımı

Benlik Saygısı Puanları	Ailesinin Yanında Kalan Erkekler		Ailesinin Yanında Kalan Kızlar		Toplam Kız-Erkek		Yetiştirme Yurdu. Kalan Erkekler		Yetiştirme Yurdu. Kalan Kızlar		Toplam Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
10-30 Düşük	6	12	3	6	9	1	2	2	4	3	12	6
30-70 Orta	36	72	34	68	70	34	68	46	92	80	150	75
70-100 Yüksek	8	16	13	26	21	15	30	2	4	17	38	19
Toplam	50	100	50	100	100	50	100	50	100	100	200	100

Sd= 1.332

Benlik saygısının çeşitli faktörlerle olan ilişkisini incelemeye çalışırken bu faktörlerin farklı gruplar üzerinde farklı etkiler yarattığını gözlemledik. Örneğin; yaş, ekonomik durum, öğrenim gibi unsurlarla benlik saygısı arasındaki ilişkiyi, önce gençlerin kaldıkları yere yani ailesi yanı ve yetiştirme yurdunda kalanlar şeklinde yaklaşıp araştırdık. Yine cinsiyete göre de benlik saygısının farklılıklar göstereceği düşüncesiyle, cinsiyete göre benlik saygısı araştırıldı.

Şimdi tek tek bağımsız değişkenlere göre değilde genel olarak 17-21 yaş arası kız ve erkeklerin nasıl bir benlik gelişimi gösterdiklerini açıklamaya çalışacağız.

Ailesiyle kalan kız ve erkekler arasında cinsiyete bağlı olarak benlik saygısı farklılık göstermektedir. Ailesiyle kalan kız ve erkeklerde genel olarak orta düzey benlik saygısı her ne kadar daha fazla ise de; düşük ve yüksek saygısında önemli farklar göze çarpmaktadır. Erkeklerin %12'si düşük benlik saygısı gösterirken kızların %6'sı düşük benlik saygısı göstermiştir. Yine erkeklerin %16'sında yüksek benlik saygısı görülürken kızlarda %26 yüksek benlik saygısı görülmüştür.

Bu da bize; ailesiyle kalan gençlerde kızların erkeklere nazaran daha olumlu bir benlik geliştirdiklerini göstermektedir.

Oysa yetiştirme yurdunda kalan kız ve erkeklerde durum farklıdır. Yurtta kalan kızlar erkeklere kıyasla daha olumsuz bir benlik gelişimi göstermişlerdir. Burada da orta düzey benlik saygısı farklılık göstermiştir. Erkeklerde %2 dūřuk, %30 yüksek benlik saygısı görölürken kızlarda %4 dūřuk, %4'de yüksek benlik saygısı görölümüştür. Bu da yurttaki kızların temel güven duygusundan mahrum olmalarından ve gelecek kaygısı taşımalarından kaynaklanmaktadır.

Genel olarak cinsiyetlerine göre benlik saygısına baktığımızda; kızlarda orta düzey benlik saygısı (%80) daha fazlayken erkeklerde (%70) orta düzey benlik saygısı fazladır. Yüksek benlik saygısı ise erkeklerde %23'iken kızlarda %15'dir. Öyleyse çalışmamızda erkeklerin kızlara oranla daha olumlu ve daha yüksek çıktığını söyleyebiliriz.

Yurt ve aile kavramına göre sonuçlara baktığımızda ise; her iki grupta da orta düzey benlik saygısı daha fazla çıkmıştır. Buna karşın benlik saygısı dağılımları şöyledir: Ailesiyle kalanların %9'u dūřuk, %70'i orta ve %21'i yüksek benlik saygısı göstermiştir. Yetiřtirme yurdunda kalanların ise %3'ü dūřuk, %80'i orta ve %7'si yüksek benlik saygısına sahiptir. Burada ailesiyle kalanların yurttaki kızlara göre %4 daha fazla yüksek benlik saygısı gösterdiklerini görmekteyiz. %6'da daha fazla dūřuk benlik saygısı görölümüştür. Yüksek benlik saygısı baz alındığında ailesiyle kalanların daha olumlu bir benlik gelişimi gösterdiklerini söyleyebiliriz ancak genel olarak benlik saygısı gelişiminin yařa bağıl olarak denk çıktığını söylemekte mümkündür.

Çalışmamızın tamamı incelendiğinde tüm gençlerin %75'inin orta düzey benlik saygısı gösterdiklerini görüyoruz. Dūřuk benlik saygısı %6 iken yüksek benlik saygısı %19'dur. Yani orta ve yüksek benlik saygısı daha fazla çıkmıştır diyebiliriz.

BÖLÜM IV

ÖZET VE GENEL SONUÇ

Ö Z E T

Çalışmamızın amacı Elazığ-Malatya Yetiştirme Yurdunda ve ailesinin yanında kalan 17-21 yaş arasındaki gençlerde benlik saygısı gelişimini araştırmaktır. Benlik saygısı üzerinde etkili olan unsurları belirlemektir.

Çalışmamızda, anket görüşme tekniği ve coopersmith benlik saygısı envanterini kullanarak çıkan sonuçlar istatistik yöntem kullanılarak yorumlanmıştır.

Çalışmamızda yetiştirme yurdunda kalan erkekler ailesiyle kalan erkeklere nazaran daha olumlu benlik gelişimi gösterirken ailesinin yanında kalan kızlar, yetiştirme yurdunda kalan kızlara nazaran daha olumlu bir benlik gelişimi göstermişlerdir.

Genel olarak ailesiyle kalan gençler yetiştirme yurdunda kalanlara nazaran daha olumlu benlik saygısı gelişimi göstermişlerdir. Her iki grupta da orta düzey benlik saygısı hakimken ailesiyle kalan gençlerde yüksek benlik saygısı %21 daha fazla çıkmıştır. Çalışmamıza katılan gençlerin %56'sı 17 yaşında, %18.5'i 18 yaşında, %12'si 19 yaşında, %3'ü 20 yaşında ve %10.5'i 21 yaşındadır. Yaş unsuru benlik saygısı üzerinde; yaşın artmasıyla benlik saygısının da artması gibi orantılı bir ilişki bulunmuştur. Öğrenim düzeyi de benlik saygısı üzerinde etkili olmaktadır. Öğrenim düzeyinin yükselmesi benlik saygısını da yükseltmektedir. Yine ailenin aylık geliri, ailenin oturduğu yerin kent olması, anne-babanın hayatta olması gibi unsurlar benlik saygısını olumlu

yönden etkilerken, bu unsurların (değişken) farklı olması durumunda da olumsuz benlik saygısı gelişimine neden olmaktadır. Bunların yanında, gençlerin cinsiyeti, kadeş sayısı ve kaldıkları yer de benlik saygısı üzerinde etkili olmuştur.

Genel olarak 17-21 yaş arası gençlerde kendi ortalamamız düşük benlik saygısı %6, orta benlik saygısı %75 ve yüksek benlik saygısı %19 ken ailesiyle kalan gençlerde %9 düşük, %70 orta ve %21 yüksek benlik saygısı görülürken, yetiştirme yurdunda kalanların %6'sında düşük, %80'ninde orta ve %17'sinde yüksek düzey benlik saygısı görülmüştür.

Sonuç olarak 17-21 yaş grubu gençlerde benlik saygısı üzerinde olumlu ve olumsuz etkide bulunan değişkenler ortaya çıkmıştır. Bu unsurların;

Yetiştirme yurdunda kalan özellikle kızlar için olumlu düzeye getirilmesi ve gelecek kaygısının ortadan kaldırılması gerekir.

Gençlere kendini kabullenme ve kanıtlamaları için özgür ve kararlara katılımlarına izin verilmelidir.

Özellikle ailesiyle kalan erkeklere daha çok öz güven duygusu yaratacak davranışlarla yaklaşılmalıdır.

GENEL SONUÇ

Çalışmamızı bazı kriterleri denk olan iki grup üzerinde gerçekleştirdik. Bizim çalışmamızda bu iki gruptan biri 17-21 yaş grubunda bulunan ve ailelerinin yanında kalmakta olan gençlerdir ve diğer grup ise 17-21 yaş grubunda bulunan ve Malatya-Elazığ Yetiştirme Yurdunda kalan gençlerdir. Bu iki grup benlik saygısı gelişimi açısından karşılaştırıldı.

Çalışmamızda 15 sorudan oluşan anketimiz ve 25 sorudan oluşan Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri (Coopersmith self-esta Inventory)ni kullanarak; bir insanın kendi benlik kavramını, benlik imgelerini beğenmesi, benimsemesi, onaylaması, insanın kendinden hoşnut olması, kendini olumlu, değerli ve sevilmeye değer bulması demek olan "Benlik Saygısı" ve "Benlik Gelişimi"ni incelemeye çalıştık.

Çalışmamızın temelini insan teşkil etmektedir. insan, sosyalleşme sürecinde, bir yandan uyum içinde yaşama amacıyla toplumsal kuralları benimseyerek öteki bireylerle özdeşleşirken öte yandan doğuştan getirdiği ve onu kendisi yapan, onu diğer bireylerden ayıran kişilik niteliklerini kazanır ve gelişir. Özcan KÖKNEL, "kişiliğin toplumsal, ahlaksal katmanı olan karakter, toplumsallaşma sürecinin ürünüdür. Bireyin ahlaksal değerleri benimseyerek, benliği üzerinde denetim kuran toplumsal bilince sahip olması sosyalleşmesi sonucudur" (Köknel, 1985) der.

Benlik saygısı bireyin; yaşı, eğitimi, yerleşim yeri, ekonomik durumu, anne-babanın durumu, cinsiyet gibi bağımsız değişkenlerin etkisinde oluşan ve biçimlenen bağımlı değişkendir. Bu konuda Füsün ÇETİN, 1985 yılında Rosenger Benlik saygısı ölçeğini kullanarak ailelerinin yanında kalmakta olan liseli gençlerde benlik saygısı gelişimini incelemiştir.

Buna karşın bizim çalışmamızda, yetiştirme yurdunda kalan ve ailelerinin yanında kalan gençler ele alınarak iki farklı grup incelenmiştir. ÇETİN'in çalışmaları sonuç itibarıyla bizim sonuçlarımızı destekler mahiyettedir. Bizim çalışmamızda erkeklerin benlik saygısı puanı kızlara oranla yüksek çıkmıştır. Erkeklerin %23'ünde yüksek benlik saygısı bulundu kızlarda bu oran %15 dir. %8 gibi önemli bir çoğunluk göze çarpmaktadır. ÇETİN'de aynı sonuca ulaşmıştır. Bu da ailelerin erkek çocuğa kızlardan daha çok değer vermesinden kaynaklanmaktadır.

Çalışmamızı 17-21 yaş grubunda bulunan ve yarısı yetiştirme yurdunda kalmakta olan, yarısı ailelerinin yanında kalmakta olan 200 kişi üzerinde gerçekleştirdik. Bu gençlerin 100'ü kız 100'ü erkek olmak üzere gruplarda bulunan kız ve erkekler ile yetiştirme yurdunda ve ailelerinin yanında kalanların sayıları denkleştirilmiştir.

Çalışmamıza katılan gençlerin %56'sı 17 yaşında olanlardan oluşmuşken %18.5'i 18 yaşında, %12'si 19 yaşında, %3'ü 20 yaşında ve %10.5'i 21 yaşında olanlardan oluşmaktadır.

Çalışmamızda yer alan gençlerin; %1'i ilkokul öğrenimi görmüş %16'sı ortaokul, %79.5'i lise ve %3.5'i yüksekokul öğrenimi görmüşlerdir. Gençlerin %25'i köyde oturan ailelerden gelirken, %32.5'i ilçede ve %24.5'i de illerde oturmakta olan ailelerden gelmişlerdir. Çalışmamızda araştırdığımız gençlerin %57'sinin anne-babası yaşamaktadır, %29.5'inin yalnız annesi yaşamaktadır. %7.5'ininde yalnız babası yaşamaktadır ve %6'sının hem annesi hem de babası yaşamamaktadır.

Doğumdan sonra, bireyin çevresini; içinde yaşadığı aile, toplum ve tabiat oluşturur. Tabiat coğrafi konumuyla, iklim şartları ve doğal zenginlikleriyle toplum yaşamını etkileyerek bireye yansır. Bununla birlikte toplum; sosyo-kültürel, ekonomik, siyasal ve tarihsel yapısıyla bireyin yaşamında ve kişiliğinde belirleyici rol oynar. Toplumsal gelişim süreci içinde bireyin göçebe ya da

yerleşik hayatı yaşamakta olması, zengin ya da yoksul oluşları ve ferdin sahip olduğu mesleği onun kişiliğini etkilemektedir. Ortaya attığımız hipotezler doğrultusunda çalışmamızın sonuçları; bireyin benlik ve benlik kavramıyla birlikte benlik saygısının; toplumun, coğrafi konumu, ekonomik durumu, aile yapısı, eğitim ve yaş gibi unsurlarla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Sosyo-ekonomik durumu iyi olan ailelerden gelmekte olanların %26'sında yüksek benlik saygısı görülürken, alt sosyo-ekonomik duruma sahip ailelerden gelen gençlerde ise bu oran %18'dir. ÇETİN, 1985 yılında yapmış olduğu bir çalışmada; ekonomik durumu, aile yapısı, eğitim ve yaş gibi unsurlarla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir (Yörükoğlu, 1986, s. 103).

Sosyo-ekonomik durum iyi olan ailelerden gelmekte olanların %26'sında yüksek benlik saygısı görülürken, alt sosyo-ekonomik duruma sahip ailelerden gelen gençlerde ise bu oran %18'dir. ÇETİN, 1985 yılında yapmış olduğu bir çalışmada; ekonomik durumu iyi olan ailelerden gelen gençlerin daha fazla yüksek benlik saygısına, alt ekonomik durumda olan ailelerden gelen gençlerde ise daha az yüksek benlik saygısı bulunmuştur. Bizim çalışmamızda da %8 farkla üst ekonomik gelir düzeyine sahip ailelerden gelen gençlerde yüksek benlik saygısı daha fazla çıkmıştır. ÇETİN'in sonuçları bizim çalışmamızı destekler mahiyettedir (Yörükoğlu, 1986, ss. 103-105).

Çalışmamızda gelecek kaygısı yaşamakta olan ve yetiştirme yurdunda kalan kızlarda düşük benlik saygısı görülürken yine aile baskısı altında olan, özgürce ve bağımsız hareket edemeyen, iş güvencesi bulunmayan ailelerinin yanında erkeklerde de aynı durum söz konusudur. ÇETİN'de insanlara güven arttıkça benlik saygısı puanının yükseldiğini belirtmiştir. Yetiştirme yurdunda kalan genç kızların duyduğu yarınlar korkusunu yaşamayan ailelerinin yanında kalan kızlarda bizim çalışmamızda yüksek benlik saygısı çıkmıştır. Yetiştirme yurdunda kalan kızların %4'ünde yüksek benlik saygısı görülürken, ailelerinin yanında kalan kızlarda bu oran %26'dır. Yine yetiştirme yurdunda kalan

erkeklerin %30'unda yüksek benlik saygısı görülürken, ailelerinin yanında kalan gençlerin ancak %16'sında yüksek benlik saygısı bulunmuştur.

Yetiştirme yurdunda kalmakta olan kızların yarınlar kaygısı var bu kaygıyı sürekli yaşamaktadırlar. Zorunlu bakım süresi dolup yurttan çıkınca ne yapacaklarını, nereye gideceklerini, hayatlarını nasıl ve kiminle sürdüreceklerini bilememektedirler. Ancak devletinde sonsuza dek kendilerine bakamayacağını, er ya da geç hayata tek başlarına başlamak zorunda olduklarında bilincindedirler. Bu da onların sürekli desteksiz ve kimsesiz olarak geleceğe kaygı ve korku ile bakmalarına ve düşük benlik saygısı göstermelerine neden olmaktadır. Oysa ailelerinin yanında kalan kızların böyle bir kaygı ve korkuları bulunmamaktadır. Ne olursa olsun kendilerini koruyan ve kollayan onlara destek olan bir ailelerinin olduğunu bilmektedirler. Bu durumda ailelerinin yanında kalan kızlarda benlik saygısı puanının ve benlik gelişiminin daha olumlu ve yüksek çıkmasına neden olmaktadır.

Erkeklerde ise bunun tersi bir durum söz konusudur. Ailelerinin yanında kalmak olan erkeklerin çoğunluğu iş kaygısı yaşamaktadırlar. Bunun yanında özgürce kararlarını verememektedirler, ailelerinin kararlara katılamayanlar bulunmaktadır ve sürekli kontrol altında bulunmaktadırlar ve anne-babaların baskısı söz konusudur. Başka arkadaşlarıyla kıyaslanıp bak falanın oğlu şu okulu kazandı, bak o doktor oldu vs. gibi söylemlerle bu gençler sürekli sıkıştırılmakta ve korkutulmaktadırlar. cBu olumsuz yaklaşım bu gençlerin benlik saygıları üzerinde olumsuz yönde etki etmektedir. Oysa yetiştirme yurtlarında kalmakta olan gençlerin bir iş bulamama korkuları bulunmamaktadır. Çünkü; devlet 3413 Sayılı yasa ile kurumlarda kalmakta olan gençlere iş bulmakta ve onları işe yerleştirmektedir. Bunun yanısıra yetiştirme yurtlarında görev yapanların yüksek öğrenim görmüş olmaları ve buradaki gençlerin alınan kararlara direkt katılmaları, kendi kararlarının kendilerince alınması ve tamamen anne-baba ve aile baskısından uzak yetişmeleri sonucu yetiştirme yurdunda kalan deneklerin daha yüksek benlik saygısına neden olarak gösterilebilir.

Çalışmamızda; anne-babanın ayrılmış, boşanmış olması benlik saygısını düşürürken, anne-babanın ölmüş olması benlik saygısını düşüren bir etken olmamıştır. Anne-babası yaşamakta olanlardan, anne-babadan birinin veya her ikisinin yaşamamakta olmasına göre benlik saygısı puanları değişmektedir. Her ikisi yaşamakta olanlarda daha olumlu benlik gelişimine rastlamaktayız.

Çalışmamızda daha önceden yapılan çalışmalarla paralellik arzeder diğer bir sonuçta benlik saygısının; kızlarda erkeklere oranla daha düşük çıkmasıdır.

Genel olarak araştırmamızda yer alan gençlerin %6'sında düşük benlik saygısı, %75'inde orta benlik saygısı ve %23'ünde de yüksek benlik saygısı puanı dağılımı göstermektedirler.

Çalışmamızın başlangıcında geliştirmiş olduğumuz ve yetiştirme yurdunda kalanların daha düşük benlik saygısı gösterecekleri şeklindeki hipotezimiz kızlarda doğrulanırken erkeklerde sonuçlar bunun tersi olmuştur.

Ailelerinin yanında kalmakta olan erkeklerin %16'sında yüksek benlik saygısı bulunurken, yetiştirme yurdunda kalan erkeklerde bu oran %30'dur. Bunu şöyle açıklayabiliriz; çalışmamızın başında değindiğimiz gibi; gencin gelmiş olduğu ortam, anne-babanın eğitim durumu ailerin ekonomik durumu ve gencin bundan faydalanma oranı gibi unsurlarında benlik saygısı üzerinde etkili olacağını belirtmiştik. Yetiştirme yurdunda anne ve babanın yerini tutan öğretmen ve idarecilerin tamamı iyi eğitilmiş, anlayışlı ve gençleri demokratik bir ortamda yetiştirmeleri nedeniyle bu gençlerin, keline güvenen, özgür ve katılımcı olarak yetişmeleri de benlik saygısı ve benlik gelişimi üzerinde pozitif yönde etkide bulunmaktadır.

Ailelerin yanında kalmakta olan gençlerde ise aynı durum her zaman ve her aile de söz konusu olmamaktadır. Daha başka nedenleri de diğer hipotezlerin yorumlanması sırasında vermeye çalışacağız.

Çalışmamızda yaş ile benlik saygısı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu görmekteyiz. Yaş arttıkça paralelinde benlik saygısı puanında artmaktadır. Bu sonuç Tufan ve Çetin'in çalışmalarıyla paralellik arz etmektedir. Gerek yetiştirme yurdunda kalan gençlerde ve gerekse ailelerinin yanında kalan gençlerde yaş ortalaması yükseldikçe düşük benlik saygısında azalma olmaktadır. 17 yaşında olanların oranı %2 ve bunların %1'i yüksek benlik saygısına sahiptir. Yani %2'nin yarısı %50'si buda bize yaş unsurunun benlik saygısı üzerinde ne kadar etkili olduğunu göstermektedir.

Çalışmamızda vardığımız bir diğer sonuçta öğrenim durumunun benlik gelişimi ve benlik saygısı üzerinde pozitif yönde etkili olduğudur. Öğrenim düzeyi yüksek olanlarda yüksek benlik saygısı puanları daha da yüksek çıkmaktadır.

Bir diğer sonucumuz ise ailelerin aylık gelirlerinin de benlik gelişimi ve benlik saygısı üzerinde etkili olduğudur. Ancak çalışmamızda yüksek gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarında mutlak yüksek benlik saygısı görülür denilemez çünkü; genç için önemli olan ailesinin gelirinden kendisinin ne ölçüde ve nasıl yararlandığıdır. Genç eğer ailesinin gelirinde yeteri kadar ve arzuladığı ölçüde yararlanabiliyorsa benlik saygısı yüksek çıkmaktadır. Şayet ailesinin maddi olanaklarından yararlanamıyorsa bu durumda benlik saygısı menfi yönden etkilenmektedir.

Çalışmamızdan genel olarak şu sonucu çıkardığımız söylenebilir: Bir çocuğun, bir gencin benlik saygısı o, genç ve çocuğun yaşadığı ortam, ailelerinin durum (maddi, manevi, sosyal ve kültürel olarak) bireyin cinsiyeti, gencin yaşı, öğrenim düzeyi, anne ve babalarının öğrenim düzeyleri, kardeş sayıları gibi birden fazla etkenle yakından ilişkili olduğunu ve bu saydığımız unsurların olumlu yönden artmasına paralel olarak benlik gelişiminde sağlıklı ve olumlu geliştiğini, benlik saygısı puanlarında yükseldiğini söyleyebiliriz. Önemli olanın bireyin yaşadığı yer olmadığını, bireyin yaşadığı yerde kendisine sunulan imkanlar ve verilen hizmetler olduğunu müşahade ettik. Bu durum

Elazığ Harput Yetiştirme Yurdu'nda yaşamlarını devam ettiren erkeklerin durumu ile Malatya Yetiştirme Yurdu'unda yaşamlarını devam ettiren kızların durumunun özel olabileceği ve bu nedenle tüm Türkiye'deki Yetiştirme Yurtları için sonuç genelleyici olamayabilir.

Bu çalışmamızda gençlerin; özgür, katılımcı ve imkanlardan eşit oranlarda faydalanan, yarınlar kaygısı taşımayan, çevresinde sevilen, sayılan ve güven duyulan, iyi bir eğitim ve öğrenim görmüş, iyi bir sosyo-kültürel ortamda yetişmiş, iyi bir aileden gelen ve kentlerde oturan gençlerin daha yüksek "Benlik Saygısı"na sahip olduklarını; problemlili ailelerden gelen, yarınlar kaygısı ve korkusu taşıyan, kendine güveni olmayan, yarınları belirsiz ve hedefsiz, sorunlu ve sorumsuz ailelerden gelen, iyi bir eğitim görmemiş, yaşam şartları elverişli olmayan ortamlarda yetişmiş olan gençlerde ise olumsuz "Benlik Gelişimi"ne ve "Düşük Benlik Saygısı"na sahip olduklarını; ailelerinin yanında kalmakta olan gençlerin genel olarak yetiştirme yurtlarında kalmakta olan gençlere rağmen daha olumlu bir benlik geliştirdiklerini ve "Benlik Saygılarının"da daha yüksek olduğunu sayısal verileriyle müşahade etmekteyiz.

Bu durumda gerek aileler ve gerekse aile kurumunun yerini alan, aile fonksiyonlarını üstlenen kuruluşlar; çocuklarına yukarıda saydığımız ve olumlu olarak sıralanan unsurları ve imkanları en iyi şekilde sunarak onların böyle bir olumlu ortamda ve bu olumlu özellikleri kazanmaları için çaba göstermelidirler. Böyle bir uygulama aileleri ve toplumları sağlıklı ve mutlu kalacaktır.

Yetiştirme yurtlarında; özellikle kızların kaldığı yurtlarda kalmakta olan gençlere daha güvenli bir gelecek hazırlamaları ve yarınlar korkusu ve kaygısını en aza indirecek çalışmalar yapılmalıdır.

Çalışmamızda elde edilen bu sonuçların; psikolojik danışma ve rehberlik uzmanlarına, yetiştirme yurtlarındaki psikolog, sosyolog ve sosyal çalışmacılara; kurum ve kuruluşlara, okullara ve idarecilerine, anne ve babalara, tüm çocuk ve gençler için politikalar üreten, politikacı ve yöneticilere ışık tutmasını diliyoruz.

KAYNAKLAR

- ADLER, Alfred   Kişilik Bozuklukları ve Toplumsal Bütünleşme Say. Yay. 1983, İstanbul.
- ARMANER, Neda   Din Psikolojisine Giriş. C.1 Ayyıldız Matba, 1980, Ankara.
- BARAN, Serpil   Türkiye'de Korunmaya Muhtaç Çocuklar Sorunu. "Sosyal Hizmette Adım" Dergisi. 1977, S.9, ss. 14-19, Ankara.
- BARBARA, Culle   Herkes İçin Psikoloji (3. bs.). Der: Çiğdem Ulueren, Düşünen Adam Yay. 1994, Ankara.
- BALTACIOĞLU, İ.Hakkı   Adam Nasıl Yetişir, Nasıl Yetiştirilir, MSB; 1964, Ankara.
- BAŞARAN, Fatma   Psiko-Sosyal Gelişim, Ankara Üniv. Basımevi (2. bs.), 1992, Ankara.
- BOTTOMORE, TB.   Toplumbilim (2. bs.), Çev: Ünsal OSKAY, Beta Bas.Yay.Dağıt.A.Ş. 1984, İstanbul.
- CILGA, İbrahim   Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları, Başbak.G.Spor Gen.Md. Gençlik Hiz.Dai.Bşk; 1989, Ankara.
- COLE, Luella, MORGAN, John JB. Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi (3. bs.), Çev: Belkıs Halim VASSAF, M.Eğt.Bas.Evi, 1985, Ankara.

- CÜCELOĞLU, Doğan İnsan ve Davranışı, (2. bs.), Remzi Kitabevi, 1991, İstanbul.
- ÇELİK, Vehbi Türkiyede Korunmaya Muhtaç Çocuklar Sorunu. F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, C. 1, S. 2, 1987, Elazığ.
- ERKAL, Mustafa Sosyal Meselerimiz ve Sosyal Değişme. Mayaş Yayın. 1984, Ankara.
- GÖKÇE, Birsen Çocuk Kişiliğinin Gelişmesinde Aile, Okul ve Dış Çevrenin Rolü, Sosyal Hizmet Dergisi, 1966, Ankara, C: 11, S: 2-3, ss. 39-43.
- İÇMELİ, Celalettin Eğitim Psikolojisi, F.Ü. Teknik Eğitim Fak. Yay. No: 1 1984, Elazığ.
- İÇMELİ, Celalettin "Kimsesiz Çocuklarda İhtiyaçlar ve Çevre Etkileri Açısından Değerini Algılama" F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 1987, I. (I) 77-93, Elazığ.
- İÇMELİ, Celalettin "Gençlik Çağı Sorunları ve Hastalıkları" F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (1) 281-296, 1991, Elazığ.
- KAGITÇIBAŞI, Çiğdem İnsan ve İnsanlar (5. bs.), Beta Bas.Yay.Dağıt., 1983, İstanbul.
- KOPTAGEL, Günseli Tıpsal Psikoloji (2. bs.), Beta Bas. Yay.Dağıt., 1984, İstanbul.
- KÖKNEL, Özcan Kaygıdan Mutluluğa Kişilik, Altın Kitaplar Yayın. 1985, İstanbul.

- KÖKNEL, Özcan İnsanı Anlamak, Altın Kitaplar Yayınevi, (4. bs.). 1993, Ankara.
- KUT, Sema;
KOŞAR Nesrin Aile ve Çevre Sorunlarının Gencin Kişiliğine Etkisi, MEGSB. 1988, Ankara.
- ONUR, Bekir Gelişim Psikolojisi (Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm), V Yayınları, 1986, Ankara.
- OZANKAYA, Özer Toplum Bilime Giriş (5. bs.), S Yayınları, 1984, Ankara.
- ÖZTABAĞ, Lütfi Psikolojide İlk Adım, Remzi Kitabevi, 1970, İstanbul.
- ÖZOĞLU, S. Çetin Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma. E.Ü. Matbaası, 1982, İzmir.
- PRESSEY, Sidney L.
- ROBINSON, Francis P. Psikoloji ve Yeni Eğitim. C. 1, Çev: Hasan TAN, 1989, İstanbul.
- TAN, Hasan Psikolojik Danışma ve Rehberlik, M.Eğit.Basımevi, 1989, İstanbul.
- TAN, Hasan Psikolojik Yardım İlişkileri, M.Eğit.Basımevi, 1992, İstanbul.
- TUFAN, Beril Göçmen İşçilerde İş Kazaları, SSK. Yayını, 1994, Ankara.
- TUFAN, Beril
YILDIZ, Süleyman Geri Dönüş Sürecinde İkinci Kuşak. H.Ü. Yayınları, 1993, Ankara.

- TUFAN, Beril Benlik Saygısı Kavramı ve Yaşam Boyunca Benlik Saygısının Gelişimi, H.Ü. Sos.Hiz.Y.O.Dergisi C.8/s. 1-2-3/ ss. 29-40, 1990, Ankara.
- TUFAN, Beril "Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Üzerine Bir İnceleme" XXIV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi GATA, 1988, Ankara.
- TUFAN, Beril "Yüksek Öğrenim Yapan Bir Grup Öğrencinin Benlik Saygılarını Dört Yıl Ara İle İzleme Çalışması" H.Ü. Sosyal Hiz.Yük.Okulu Dergisi C.7, S.1-3/1989/ ss. 28-34, Ankara.
- VARIŞ, Fatma Ergin Gelişimine Etki Yapan Kültürel Faktörler, A.Ü. Eğit. Fak. Yay. No: 5, 1968, Ankara.
- VARIŞ, Fatma Ergin Gelişimi, Özgür Yayınevi, 1963, İstanbul.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay Çocuk Ruh Sağlığı, (17. bs.) Özgür Yay.Dağ. 1992, İstanbul.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay Gençlik Çağı, (2. bs.), Timasat, 1986, Ankara.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, Aydın Kitabevi, 1983, Ankara.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay Yuvalarda ve Kurumlarda Yetişen Çocukların Ruhsal Sorunları, "Sosyal Hizmet Dergisi" C: 11, S. 2-3, ss. 19-22, 1966, Ankara.

Henning Schauenburg; Manfred Kuda; Jan Rüggeberg; Reinhold Dolussek "Self
imag in East and West german students" Psychoterapie
Psychosomatik Medizinische Psychologie 43 (1993)
439-445, Georg Thieme Verlag Stuttgart New York.

Alston CY. Romney Dm. "Acomporison of Medicated and nonmedicated
attantion-deficitdisordered hypractive bays." 1992 55 (2)
65-70 Kanada.

Herriet Mc.Forland Degen, Barbara J.Myers, Margaret G.William Petersan Janet
S. "Social S Papart and anxiety in Pregnant drug
abusers and nonusers; Unexpected findings of few
differenas" Drug and Alchol Dependence C. 32.S
(1993), s. 37-44) Elsevier Sciantific Publisher Ireland.

ANKET SORULARI**1- Cinsiyetiniz?**

- a- Erkek
- b- Kız

2- Yaşınız?

- a- 17
- b- 18
- c- 19
- d- 20
- e- 21

3- Öğrenim durumunuz?

- a- Okur-yazar değil
- b- Okur-yazar
- c- İlkokul
- d- Ortaokul
- e- Lise
- f- Yüksekokul

4- Nerede kalıyorsunuz?

- a- Ailemin yanında
- b- Akrabalarımın yanında
- c- Yetiştirme yurdunda (6. soruya geçiniz)

5- Anne ve babanız birlikte mi yaşıyorlar?

- a- Evet
- b- Hayır

6- Anne

- a- Sağ
- b- Öldü

Baba

- a- Sağ
- b- Öldü

7- Aileniz nedede oturuyor?

- a- Köyde
- b- İlçede
- c- Şehirde

8- Ailenizin aylık geliri ne kadardır?

- a- 1.000.000 daha az
- b- 1.001.000 - 3.000.000.
- c- 3.001.000 - 5.000.000.
- d- 5.001.000 - 7.000.000.
- e- 7.001.000 daha çok.

9- Siz dahil kaç kardeşiniz var?

- a- 2
- b- 3
- c- 4
- d- 5
- e- Diğer.....

10- Sizin dışındaki kardeşleriniz kimin yanında kalıyor?

(Bu soruya yetiştirme yurdunda kalanlar cevap verecektir)

- a- Ailemin yanında
- b- Akrabalarımın yanında
- c- Çocuk yuvasında veya yetiştirme yurdunda

11- Yurdun verdiği ile birlikte ayda elinize geçen para ne kadardır?

- a- 300.000.- TL. daha az
- b- 301.000 - 600.000.
- c- 601.000 - 900.000.
- d- 901.000 - 1.200.000.
- e- 1.201.000 - 1.500.000.
- f- 1.501.000. daha fazla

12- Bu harçlığı size kim veriyor?

- a- Ailem
- b- Akrabalarım
- c- Yurt
- d- Diğer .....

Bundan sonraki sorulara yurttan kalanlar cevap verecek

13- Kaç yıldan bu yana yurttan kalıyorsunuz?

.....

14- Zorunlu bakım süreniz bittiğinde ne yapacaksınız?

.....
.....
.....

15- Yurttan ayrıldığınızda nerede kalacaksınız ve hayatınızı nasıl kazanacaksınız?

.....
.....
.....
.....

COPERSMITH BENLİK SAYGISI ENVANTERİ (SEI)

Aşağıda insanların kendileri ile ilgili bazı duygularını açıklayan ifadeler yer almaktadır. Bu cümlelerden size uygun olanlarını "benim gibi", uygun olmayanlarını ise "benim gibi değil", sütununa (X) işareti koyunuz.

Benim gibi	Benim gibi değil	
( )	( )	1. Çevremde olup bitenlerden genellikle rahatsız olmam.
( )	( )	2. Başkalarının önünde konuşmak bana zor gelir.
( )	( )	3. Eğer elimde olsaydı kendimdeki pek çok şeyi değiştirmek isterdim.
( )	( )	4. Karar vermede fazla zorluk çekmem.
( )	( )	5. İnsanlar benimle olmaktan hoşlanırlar.
( )	( )	6. Evde kolayca moralim bozulur.
( )	( )	7. Yeni şeylere kolay alışamam.
( )	( )	8. Yaşıtlarım arasında sevilen bir kişiyim.
( )	( )	9. Ailem genellikle duygularıma önem verir.
( )	( )	10. Başkalarının söylediğini kolayca kabul ederim.
( )	( )	11. Ailem benden çok şey bekler.
( )	( )	12. Benim yerimde olmak oldukça zordur.
( )	( )	13. Hayatımın karmakarışık olduğuna inanıyorum.
( )	( )	14. Genellikle başkaları düşüncelerimi kabul eder.
( )	( )	15. Kendimi yetersiz buluyorum.
( )	( )	16. Sık sık evden kaçmayı düşünüyorum.
( )	( )	17. Yaptığım işten çoğunlukla memnun kalırım.
( )	( )	18. Başkaları kadar güzel/yakışıklı değilim.
( )	( )	19. Söylenecek sözüm varsa onu söylemekten çekinmem.
( )	( )	20. Ailem benim duygularımı anlar.
( )	( )	21. Çok sevilen bir kimse değilim.
( )	( )	22. Genellikle ailemin beni dışladığını hissediyorum.
( )	( )	23. Yaptığım şeyler genellikle cesaretimi kırar.
( )	( )	24. Sık sık keşke başka biri olsam diye düşünürüm.
( )	( )	25. Güvenilir bir kişi olmadığımı düşünüyorum.